

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О

СУДСКОМ ВАНПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

ЗА КРАЉЕВИНУ ЈУГОСЛАВИЈУ

(ВАНПАРНИЧНИ ПОСТУПАК)

ПРВИ ДЕО

Општа наређења

Поступање по службеној дужности

§ 1

У ванпарничним правним стварима судови имају поступати, било по службеној дужности било на предлог странака, само онда, кад и у колико им то закон наређује.

§ 2

(¹) При расправљању и решавању ванпарничних правних ствари суд се мора држати не само општих наређења од испуњења којих зависи ваљаност поступка и судска одлука, већ се мора по службеној дужности и старати за лица, која стоје под нарочитом заштитом за кона, као и за безбедност других лица, када то закон наређује.

(²) Суд нарочито:

1) мора пазити да не прекорачи границе своје надлежности, а кад нађе да није надлежан, мора према приликама, уступити ствар или упутити странку надлежној власти, уколико му је она позната;

2) не сме допустити да лица, којима је по закону потребан заступник, без својих законских заступника предузимају правне послове;

3) мора тачно испитати а, по потреби, задржати у списима пуномоћије као и друге исправе о овлашћењу лица, која не раде у своје име;

4) мора пазити да се не склопи правни посао без лица, чије је преслушање или привољење потребно за ваљаност тога посла;

5) мора по службеној дужности извидети све околности и одношаје, који имају утицаја на судску одлуку; у том циљу мора саслушати странке, сведоке и друга лица, која могу дати обавештења, по потреби, и вештаке и на други погодан начин прибавити податке и исправе, којима би се ствар разјаснила;

6) мора узимати у обзир и оне чињенице и околности, које странке нису навеле, а за које је на други начин сазнао, а нарочито и раније расправе пред судом у истој ствари;

7) мора, кад упутити странке на парницу или на управни поступак (§ 9), побринути се, да се, где је потребно, до свршетка парнице, односно управног поступка, даде обезбеђење или да стање остане дотле непромењено;

8) мора сваку одлуку, којом одбија молбу, образложити, а друге одлуке само уколико то захтевају прилике појединог случаја;

9) мора, уколико се по службеној дужности има старати да се посао што пре сврши, одредити странкама и њиховим законским заступницима примерене рокове за извршење датих им налога, а ако у датом року не изврше налог, употребити потребна принудна средства (§ 19);

10) мора употребити сву опрезност ради обезбеђења интереса странака, али ипак не сме због неважних формалности и незнатних недостатака одбијати молбе, него ће у таквом случају поступити у смислу прописа § 184 Грађанског парничног поступника;

11) мора при састављању или одобравању уговора или при примању на записник изјава последње воље настојавати, да у исправи буде јасно изражена воља и намера странака и да не буде разлога за неспоразум о правним последицама онога што је углављено или изјављено; мора пазити да се одржи форма, потребна за ваљаност уговора или изјаве последње воље, као и да се исправа тако потпуно и јасно састави да се избегне по могућности сваки спор.

Реална надлежност

§ 3

Вршење свих судских радња везаних за какву телесну ствар (реална надлежност) као што су нарочито увиђаји, налази вештака, пописи имовине, процене, дражбе, увођење управитеља, спада у надлежност среског суда у чијем се подручју налази та ствар уколико у погледу појединих радња или појединог поступка није штодруго наређено.

Јавни бележници као судски повереници

§ 4

Суд може јавном бележнику, ако је то у интересу стравака, наложити да као судски повереник изврши извесне судске радње у ванпарничним правним стварима, које не зависе од претходне судске одлуке.

Предлози и молбе (поднесци)

§ 5

(¹) Уколико посебна наређења што друго не наређују, предлози и молбе у ванпарничном поступку могу се код среских судова предавати писмено или усмено на записник.

(²) Код зборних судова имају се предлози и молбе поднашати по правилу писмено; изузетно и код ових судова предлози и молбе примаће се усмено на записник, када за то постоје разлози, који заслужују обзира.

(³) Поднесци морају бити написани на службеном језику. Предлози на туђем језику морају се поднети и у овереном преводу. Уосталом ће се и овде сходно примењивати прописи §§ 175 до 177 и 180 до 186 Грађанског парничног поступника.

Заступање адвокатом

§ 6

У ванпарничном поступку није обавезно служити се адвокатом. Но суд може странку која често подноси неразумљиве, погрешне или недопуштене поднеске, упутити да своје предлоге и молбе подноси преко адвоката или јавног бележника, ако их у седишту суда има (§ 3 Зак. о јав. бележ.).

Достављање

§ 7

(¹) У ванпарничним правним стварима достављање се врши по службеној дужности уопште на начин како то прописује Грађански парнични поступак, али у властите руке доставља се само онда када то закон наређује или када суд сматра, да је због приложених изворних исправа или са којег другог разлога потребна већа опрезност.

(²) Кад се поступа по § 311 Грађанског парничног поступника неће се оглас објавити у новинама, ако би трошкови објављивања били у несразмери са вредношћу предмета. Уместо тога прибиће се оглас на огласну таблу оних општина, у којима је то објављивање по природи дотичнога случаја потребно, или ће се оглас у тим општинама на други уобичајени начин објавити.

Феријалне ствари

§ 8

(¹) У ванпарничном поступку су феријалне ствари:

- 1) ствари земљишне, рудничке и књига жељезница и јавних канала;
- 2) ствари трговачког и задружног регистра;
- 3) ствари штитништва и скрбништва;
- 4) поступак за повиштај исправа;
- 5) поступак о предлогу за уступање нужног пута и за исправљање међа (граница) и
- 6) ствари оверавања.

(²) Старешина суда може, осим ствари побројаних у првом ставу, од случаја до случаја, и друге ствари, у погледу којих је потребно брзо решење, прогласити за феријалне ствари. Његова се наредба не може побити правним леком.

Претходна питања

§ 9

(¹) Ако одлука у ванпарничној ствари зависи од утврђења којег права или којег правног одношаја (претходно питање), ово се утврђење има, уколико посебна наређења што друго не прописују, и онда кад је ово право или овај одношај међу странкама споран, извести на чисто у ванпарничном поступку, али то утврђење има правно дејство само у том поступку.

(²) Ако одлучивање о претходном питању зависи од утврђења спорних чињеница, може суд, по предлогу или по службеној дужности, ради утврђења права или правног одношаја упугити странке на парницу или, према приликама, на управни поступак.

Оцењивање доказа

§ 10

Уколико овај закон што друго не наређује, при оцењивању доказа и резултата целокупног поступка сходно ће се примењивати прописи § 368 Грађанског парничног поступника, без обзира на то, да ли су ти резултати добивени непосредно пред судијом, који доноси одлуку, или нису. Ако суд посумња у истинитост које исправе, може тражити, да се ова прописно овери.

Правни лекови

§ 11

(¹) Уколико у овом закону није друкчије наређено, сваки учесник који се не задовољава одлуком суда првога степена, може се послужити рекурсом на окружни или апелациони суд, према томе да ли је одлука у првом степену донесена од среског или окружног суда.

(²) У рекурсу могу се навести и нове чињенице и позвати се на нове доказе.

(³) Суд првог степена може поводом рекурса преиначити или опозвати побијену своју одлуку, ако се тиме не вређају права других лица, која су заснована на тој одлуци.

(⁴) Ако суд првог степена нађе да не може преиначити или опозвати своју одлуку, послаће рекурс заједно са списима суду другог степена на решавање.

§ 12

(¹) Рекурс се подноси суду првог степена у року од петнаест дана, када је достављена одлука, која се побија. Но првостепени суд мора и неблаговремени рекурс, ако га сам не уважи (§ 11 став 3), поднети суду другог степена.

(²) Оставља се оцени суда другог степена да из важних разлога узме у обзир рекурс, поднесен након протеклог рока, ако је преиначење побијене одлуке могуће без штете по ког другог.

§ 13

(¹) Одлуке суда у ванпарничном поступку могу се одмах извршити уколико закон што друго не наређује или уколико суд не нађе, да се има чекати док не протече рок за рекурс.

(²) Кад је рекурс поднесен, неће суд првог степена извршити своју одлуку све док не буде рекурс решен. Само ако би постојала опасност да се услед таквог одлагања осујети или знатно отежа извршење побијане одлуке, суд ће у случајевима, у којима је то потребно у циљу заштите лица која су под нарочитом заштитом закона по службеној дужности, а иначе по предлогу учесника наредити што је потребно ради обезбеђења.

§ 14

(¹) Против одлуке суда другог степена има места рекурсу на Касациони суд онда, кад је суд другог степена преиначио или укинуо одлуку суда првога степена или када је одлука суда другог степена, којом се потврђује одлука суда првога степена, у којој битној тачци у очитој опреци са законом или са стањем списка или ако је почињена ништавност.

(²) Против одлука суда другог степена о трошковима уопште и о пристојбама вештака или сведока нема места даљем правном леку.

(³) Обесно подношење рекурса казниће се по прописима Грађанског парничног поступника (§ 268 Грпп.).

§ 15

Суд првога степена може, ако му се чини да би од одлуке суда другог степена могла настати ненакнадива штета за лице, које је под нарочитом заштитом закона, по службеној дужности, одложити достављање одлуке суда другог степена и поднети списе Касационом суду на одлуку (§ 14 став 1).

§ 16

(¹) Рекурси против одлука другостепеног суда подnose се у року од петнаест дана суду првога степена, који ће благовремено поднесене рекурсе са списима преко суда другог степена поднети Касационом суду.

(²) Задоцнеле рекурсе као и оне, којима нема места по другом ставу § а 14 одбаците суд првога степена по службеној дужности.

Последница пропуштања и повраћај у пређашње стање

§ 17

Прописи Грађанског парничног поступника о повраћају у пређашње стање због пропуштања рока или рочишта примењиваће се и у ванпарничном поступку, ако је са пропуштањем скопчана каква знатнија правна штета, која се не може уклонити правним леком или новим поднеском.

Правна снага судских одлука

§ 18

Одлукама у ванпарничном поступку које се више не могу правним леком побијати, припада правна снага према учесницима, уколико им није посебним законским прописима ипак задржан пут парнице.

Извршење

§ 19

(¹) Против лица, која се не покоравају налозима и наредбама суда, суд ће по службеној дужности употребити према приликама једно или више принудних сретстава, предвиђених у Закону о извршењу и обезбеђењу, или које друго принудно сретство које би према приликама било погодно. Ако се тим принудним сретствима не постигне успех, суд може, кад то прилике допуштају, поставити скрбника, који ће те наредбе о трошку немарних лица извршити. Штитнике и скрбнике који се не би одазвали поновљеној судској наредби, може суд осим тога отпустити.

(²) На основу других одлука, које су постале правноснажне, може се водити извршење по Закону о извршењу и обезбеђењу. Али суд може и у таквом случају по службеној дужности наредити извршење или поставити скрбника да предузме кораке у циљу извршења.

(³) Нарочито онда, када би по прописима Грађанског законика имала настати дужност старатеља, да сноси одговорност за штету, старатељски суд ће по службеној дужности утврдити, да ли су за то наступиле законске претпоставке, предвидети износ вероватне штете, потребу и начин обезбеђења, па ће наредити извршење ове одлуке.

(⁴) У свим случајевима, у којима је обезбеђење по службеној дужности наређено, суд ће, кад престане разлог за даље обезбеђење, по службеној дужности наредити да се обезбеђење укине.

Трошкови

§ 20

(¹) Уколико у овом закону није што друго наређено, у ванпарничном поступку трошкове сноси странка у чијем је интересу поступак поведен.

(²) Ако, у смислу наређења првог става, више лица имају да сnose трошкове, они одговарају за трошкове солидарно. Али трошкове судских радња, које су предузете у интересу само једне странке, мора да сноси та странка.

(³) Ако покретање поступка или предузимање које судске радње зависи од предлога,

суд може предлагачу наложити, да суду положи примерен износ за покриће трошкова. Ако то не учини, неће се поступати по његовом предлогу.

(⁴) Суд може по предлогу једне странке наложити другој да накнади трошкове, подразумевајући овде и трошкове правног заступника, које је проузроковала очито неоснованим предлозима или грубом кривњом.

(⁵) Прописи § 151 Грађанског парничног поступника вреде и овде.

Примена прописа Грађанског парничног поступка

§ 21

(¹) Уколико овај закон нема посебних наређења, у овом поступку ће се, и поред случајева посебице наведених у овом закону, сходно примењивати прописи Грађанског парничног поступника.

(²) Споразуми о надлежности судова немају правне важности.

(³) Одлуке (решења, налози или наредбе) у ванпарничном поступку доносе се у облику закључка.

(⁴) По правилу, одлуке се доносе без претходне усмене расправе. Рочишта су по правилу нејавна, и ако су одређена за усмену расправу.

(⁵) Преслушање странака и других учесника, као и провођења извиђаја нису везани за посебне формалности Грађанског парничног поступка; преслушавање врши се усмено или путем писмене изјаве. Кад треба преслушати више лица, могу се поједина лица преслушати и без присуства осталих.

(⁶) Сведоци и вештаци имају се, по правилу, саслушати без заклетве. Суд ће такво лице заклети, ако то ради утврђења истине сматра потребним.

(⁷) При вршењу судских радња, ако закон што друго не наређује није потребно судовање записничара, осим кад се странке, сведоци или друга лица саслушавају под заклетвом или се држи јавна дражба непокретнина. У мање важним случајевима није потребно да се о преслушању састави посебан записник, него је довољна само белешка на спису о резултату преслушања.

ДРУГИ ДЕО

О РАСПРАВИ ЗАОСТАВШТИНЕ

ПРВИ ОТСЕК

Општа наређења

Покретање поступка

§ 22

Расправу заоставштине предузеће суд по службеној дужности када сазна да је неко умро или правноснажно проглашен за умрлог.

Надлежност суда

§ 23

За расправу заоставштине надлежан је средњи суд код којег је умрли имао у часу смрти своју општу местну надлежност у грађанским парницама. Ако за умрлог у часу смрти није било опште местне надлежности у нашој држави надлежан је онај домаћи средњи суд код којег је раније имао своју последњу општу местну надлежност. А ако за умрлог уопште није било опште местне надлежности у нашој држави, или се та последња општа местна надлежност не може утврдити, надлежан је онај домаћи средњи суд, у чијем подручју се налази већи део непокретне имовине, а ако такве није имао, где се налази већи део његове покретне имовине.

Заоставштине наших држављана

§ 24

Надлежни суд повешће расправу о целокупној заосталој покретној имовини нашега држављанина ма где била, као и о његовој непокретној имовини, која се налази у нашој држави.

Заоставштине иностранца

§ 25

О непокретнинама умрлога иностранца које се налазе у нашој држави расправљаће увек домаћи суд по домаћим законима, ако није међународним уговором друкчије наређено.

§ 26

(¹) Уколико није државним уговором што друго наређено, важе у погледу покретних ствари, које је иностранца у нашој држави оставио, следећа наређења.

(²) Ако држава, којој је умрли припадао, поступа по истим начелима или ако умрли иностранца није имао пребивалиште ни станиште у нашој држави, домаће ће власти препустити иностраној надлежној власти расправу покретне заоставштине и одлучивање о спорним захтевима стављеним на ту заоставштину, а свој рад ограничиће на обезбеђење прописано у §§ 110 до 112.

(³) Ако је умрли иностранца имао пребивалиште или станиште у нашој држави, а држава, којој је умрли иностранца припадао, не поступа по истим начелима, покретна заоставштина његова, која се у нашој држави налази, расправљаће се у нашој држави и по домаћим прописима.

(⁴) Тако исто поступаће наш суд, ако иностранца држава изјави, да неће да располаже том заоставштином.

(⁵) У случају сумње о том, којих се начела држи иностранца држава, суд ће се обратити на Министра правде. Објашњења Министра правде обавезна су за суд.

(⁶) Покретну заоставштину иностранца, чије се држављанство не може утврдити, расправљаће домаћи суд по домаћим прописима.

§ 27

Ако би о заоставштину иностранца, који је имао своје пребивалиште у нашој држави, по § 26 иностранца власт имала провести расправу, а наследници који се налазе у нашој држави замоле, да им наш суд проведе расправу заоставштине, провешће је суд по нашим законима, уколико се тој расправи подвргну и огласом (§ 109) позвани иностранци, који су пријавили своје наследно право (§ 112).

Засебно расправљање заоставштине оптерећене фидекомисарном супституцијом

§ 28

Ако је умрли поред имовине слободне за наслеђивање оставио још и имовину оптерећену фидекомисарном супституцијом, онда ће се ове имовине засебно пописивати. За сваку од ових имовина мора се и оставинска расправа засебно провести.

Овлашћење оставинског суда

§ 29

(¹) Суд, у чију надлежност спада расправљање заоставштине (оставински суд), може у случајевима §§ 64, 101 и 104 наследницима, легатарима и другим учесницима поставити скрбнике за оставинску расправу, и ако би та лица иначе спадала под другу старатељску власт. У свим питањима, која настану током расправе о наследству, одлучиваће оставински суд и онда, ако се као наследници појаве стараници који спадају под други суд или другу старатељску власт.

(²) Али ако се при деоби заоставштине у погледу преузимања непокретнина или у погледу других важних тачака на основу споразума странака отступи од наређења закона или наређења умрлога, или ако се склопи поразунање о правима, која су сумњива, потребно је за несвојевласна лица одобрење надлежне старатељске власти.

Сарадња среског суда у чијем је подручју оставилац умро

§ 30

Срески суд, у чијем је подручју неко умро, има и онда, кад је за расправљање заоставштине надлежан који други суд (§§ 23 и 26), да састави смртовницу, да нареди стављање

заоставштине под печат, проглашење изјаве последње воље и да предузме све надлежне радње које закон наређује у циљу обезбеђења заоставштине.

Сарадња јавних бележника

§ 31

(¹) Где има јавног бележника, суд ће по правилу њему поверити провођење оставинске расправе према прописима §§ 221 и 222 Закона о јавним бележницима. У таквом случају јавни бележник ће вршити све судске радње у оставинском поступку у границама прописа § 221 Закона о јавним бележницима.

(²) Ако у седишту среског суда има више јавних бележника, радње око провођења оставинског поступка вршиће онај јавни бележник у чијем је реону умрли имао свој стан (§ 221 став 4 Закона о јавним бележницима).

ДРУГИ ОТСЕК

О смртовници (извештај о смрти)

Пријава смртних случајева. Наредбе ради састављања смртовнице

§ 32

(¹) Водиоци матица умрлих дужни су периодично, а најмање сваког месеца, пријавити среском суду сваки случај смрти, који се деси у њиховом подручју.

(²) Суд ће, чим сазна за смртни случај, наредити јавном бележнику или општинској власти да састави смртовницу (извештај о смрти умрлога) ако му смртовница није већ раније достављена.

(³) Из разлога целисходности може суд у појединим случајевима саставити смртовницу сам или преко свог изасланика.

§ 33

За смртне случајеве који се десе у седишту среског суда саставиће смртовницу јавни бележник, где таквог има (§ 31 став 2).

§ 34

Министар правде овлашћује се да одреди да ли ће се и где ће се постављати нарочити судски повериоци за састављање смртовнице, да пропише правилник о њиховим правима и дужностима, као и о наградама и трошковима. Примерак правилника уручиће се поверенику приликом заверења.

Како се саставља смртовница

§ 35

(¹) Састављач смртовнице мора што пре извидети и испитати све околности, које су важне за расправу заоставштине и за мере старатељске власти, а ако је одлагање опасно, има то сместа учинити, нарочито пак онда ако нема ко да се брине за заоставштину или ако постоји бојазан, да ће се заостала имовина разнети.

(²) У ту сврху има да прибави све потребне податке и обавештења од родбине умрлога, укућана и других лица, којима су прилике познате, а по потреби обићи и стан или радњу умрлога.

(³) Према потреби има заосталу имовину ставити под печат (§§ 39 и 40).

§ 36

(¹) У смртовници морају се навести:

1) породично и рођено име (а код удатих жена и њезино девојачко породично име), занимање, вероисповест и године живота умрлога;

2) дан, месец, година, а, по могућности, и час смрти и место где је умро, место и стан где је редовно пребивао, држављанство као и све друго што би могло бити одлучно за надлежност оставинског суда;

3) име, боравиште и стан брачног друга; ако није у животу кад и где је умро;

4) име, доба, занимање, боравиште и стан пунолетне и малолетне деце умрлога, уз назначење дана њиховог рођења, као и то да ли се очекује још које дете; а у погледу не- својевласне деце, да ли већ имају старатеља, а ако га немају, ко се за таквог предлаже;

5) име, доба, занимање, боравиште и стан оних најближих сродника, који би могли бити по закону позвани на наследство или на штитништво над децом умрлога, а тако исто доба, занимање и стан наследника по наредби последње воље;

Даље треба по могућности навести:

6) да ли у заоставштини има осим покретних ствари још и непокретнина или књижних права и која су то; да ли вероватно има знатнијих терета који можда прелазе вредност активне имовине; колико износе трошкови болести и погребна и други дугови, који се имају првенствено измирити, ко их је измирио и да ли овај тражи да му се заоставштина уступи у име наплате; ако у заоставштини има само покретних ствари, треба по могућности кратким путем утврдити приближну вредност њихову на дан смрти и то: ствари веће вредности напосе, а остале ствари по групама;

7) да ли је умрли оставио изјаву последње воље, уговор о наслеђивању, даривању на случај смрти или брачни имовински уговор и где се налазе исправе о томе; ако је умрли оставио усмену изјаву последње воље: породично и рођено име, боравиште и стан сведока те последње изјаве;

8) да ли је и коме је умрли био старалац и који га је суд за то поставио;

9) да ли је умрли руковао новцем јавнога надлештва, задужбине (закладе) или сличне јавне установе и да ли је из које јавне благајне добивао плату, пензију или бериво;

10) да ли се у заоставштини налазе предмети споменути у § 47 став 4.

(²) Ако је остављена покретна имовина тако незнатна, да је непотребно о њој расправљати, навешће се то у смртовници нарочито онда, ако је њезин већи део потребан за намирење трошкова око лечења и сахране умрлога.

§ 37

(¹) Ако буде потребно, састављач смртовнице отвориће и прегледаће касе, ормане, сандуке и друга спремишта умрлога, да би пронашао изјаву последње воље или друге по расправу заоставштине важне списе. При том ће поступати са што већим обзиром, али ће ипак и сам, без претходне дозволе суда, употребити примерна принудна средства, ако би га ко спречавао у раду, а било би опасности од одлагања.

(²) Ако у таквом случају нису присутна одрасла лица, која спадају у породицу умр- лого, или која би имала преузети заоставштину на старање, морају се позвати као сведоци два пунолетна лица која заслужују поверење.

§ 38

(¹) Ако се нађе отворена изјава последње воље, састављач смртовнице прогласиће је одмах, држећи се при томе наређења §§ 49 и 51.

(²) Затворена изјава последње воље или друга затворена наредба за случај смрти има се са смртовницом поднети среском суду. Али ако прилике изискују да се што пре сазна ко је наследник, онда може и састављач смртовнице, ако је то судија али јавни бележник, такву исправу већ при састављању смртовнице прописно отворити и прогласити.

Стављање заоставштине под печат

§ 39

(¹) Ако су они, за које се зна или може узети да ће бити наследници (§ 96), способни да својом имовином управљају, неће се по правилу запечатити заоставштина него ће се она дати њима или њиховим пуномоћницима, а ако је умрли за то одредио које лице, даће се имовина томе лицу на чување.

(²) Ако су напротив наследници неспособни за управу имовином или су непознати или отсутни, као и кад изгледа, да ће дугови премашити вредност имовине или кад би друге околности налагале нарочиту опрезност, заоставштина ће се одмах ставити под печат.

§ 40

Стављање под печат заоставштине наредиће суд (§ 30) и онда, када по наређењима Грађанског законика на предлог нужног наследника, легатора или веровника умрлога дозволи одвајање имовине умрлога од имовине наследникове.

§ 41

(¹) Када се заоставштина има ставити под печат, састављач смртовнице ће готов новац, папире од вредности, уложне књижице, драгоцености као и важне исправе тачно пописати и предати суду, а друга писмена и ствари веће вредности уколико је могуће и потребно, затворити у којој соби, и то у каси, орману, сандуку, скрињи или другом спремишту и ударити како на спремишту тако и на собу печате тако да се без повреде печата и без употребе видљиве силе неће моћи оданде ништа однети.

(²) Састављач смртовнице повериће у исто доба коме укућанину или другом поузданом и погодном лицу, да до даље судске наредбе пази на заоставштину и продужи вођење домаћинства. Томе ће лицу од новца заоставштине дати потребну своту за подмирење кућних потреба као и погребних и других хитних трошкова и предати му оне покретне ствари које се по својој природи не могу под затвором држати или би биле подлежне кварењу или које су потребне за господарство или за настављање радње или за које по њиховом својству нема никакве опасности што ће код њега остати.

§ 42

Ако је познат старалац несвојевласнога наследника или је извесно, ко ће бити постављен за стараоца, може се, према околностима, њему предати сва заостала имовина, која се не мора суду предати.

§ 43

(¹) Састављач смртовнице има по могућности пописати оне покретне ствари које су незепечаћене остављене на старању или чувању.

(²) Списак о новцу и другим покретним стварима које се имају суду предати (§ 41 став 1), саставља се у два примерка, од којих ће се један приложити смртовници, а други предати наследницима или ономе лицу, којем је поверено старање о имовини.

§ 44

Ако су од лица позваних на наследство само некоја отсутна или неспособна за управљање својом имовином, или ако је то случај само код појединих нужних наследника или легатора суд ће само сразмеран део заоставштине задржати за обезбеђење њихових захтева. И ово задржавање може изостати ако у заоставштини има непокретнина довољних за покриће тих захтева.

Предаја смртовнице суду

§ 45

(¹) Смртовница ће се са извештајем о учињеним распоређењима, о стављању печата и проглашењу изјава последње воље без одлагања предати суду.

(²) Смртовницу ће потписати састављач, сведоци и они, који су што од новца или друге имовине примили на чување или трошење и старање, као и они, који су дали какве обавезне изјаве или су ставили какве предлоге.

(³) Списак о суду предатим стварима (§ 43 став 2) имају потписати састављач смртовнице и сведоци.

(⁴) Посебни извештај поднеће се уз смртовницу само ако треба известити о таквим распоређењима, која се нису могла у смртовницу унети.

§ 46

Смртовница се мора саставити и онда, кад умрли није оставио никакве имовине.

Нарочите наредбе при састављању смртовнице

§ 47

(¹) Ако се зна или може узети да је умрли као јавни службеник држао код себе новац, с којим је службено руковао или службене списе или кључеве од које јавне благајне, или ако је умро духовник који је водио матичне књиге или руковао каквом црквеном имовином, има се о смрти одмах обавестити власт, код које је умрли био на служби, или његова надзорна власт, која је овлаштена да одреди свог изасланика у циљу да службену имовину прими. Не дође ли изасланик поменуте власти, предузеће судски повереник или изасланик потребне мере ради обезбеђења службене имовине.

(²) Тако исто ће се поступати, ако је умрли војно лице, које је при себи имало војних списа, планова или других службених предмета.

(³) Ако је умрли био јавни бележник, поступаће се по прописима Закона о јавним бележницима (§ 131).

(⁴) Ако се у заоставштини нађу предмети које суд мора по постојећим прописима предати другој власти или којој јавној установи, састављач смртовнице ће их одмах при састављању смртовнице примити и предати суду.

Састављање смртовнице и вођење оставинске расправе иза лица умрлих у јавним болницама или у сличним јавним установама

§ 48

Министар правде може по споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља уредбом издати нарочите прописе о састављању смртовнице и о надлежности за оставинску расправу иза лица умрлих у јавним болницама, у јавним заводима за душевне болести, јавним домовима за старце и у сличним јавним домовима као и о располагању са стварима које су остале иза њих у таквим јавним установама.

ТРЕЋИ ОТСЕК

Проглашавање изјава последње воље

Проглашење писмених изјава последње воље

§ 49

(¹) Писмени тестаменат или кодицил, и ако не одговарају свим законским захтевима, имају се отворити и прогласити чим је несумњиво утврђено да је оставилац преминуо. У ту сврху имају се они предати старешини надлежног суда (§ 30).

(²) Ако изјава последње воље није већ приликом састављања смртовнице проглашена по §-у 38, прогласиће је средњи суд тако да ће ту исправу, без повреде печата, у присуству два сведока, од којих један може бити доносилац исправе, отворити и прочитати, а о том саставити записник.

(³) Ако је умрли оставио више изјава последње воље, прогласиће се свака па и она за коју се мисли да је укинута или преиначена.

(⁴) На проглашење изјава последње воље не треба позивати учеснике, али они могу томе чиву присуствовати.

§ 50

(¹) У записнику о проглашењу изјаве последње воље мора се навести:

- 1) колико се је изјава последње воље нашло и који датум оне носе;
- 2) ко их је предао суду или састављачу смртовнице;
- 3) који су сведоци присуствовали отварању и проглашењу;
- 4) да ли су те исправе предате отворене или затворене и каквим су печатом биле запечаћене;

(²) Ако је пригодом отварања исправа опажено, да је печат повређен, или да је у самој исправу нешто брисано, прецртано или исправљено, или ако се што друго сумњиво нађе, мора се и то у записнику напоменути.

(³) Судија и сведоци потписаће тај записник.

§ 51

(¹) На проглашеној изјави последње воље ставиће суд потврду о учињеном проглашењу са назначењем дана проглашења као и број и датум осталих пронађених тестамената и кодицила, а ту ће потврду потписати судија, који је прогласио последњу вољу.

(²) Ако се касније нађе која изјава последње воље, поступаће се, пошто она буде проглашена, сходно наређењима §§ 62, 63, 66 и 67 број 1 и 2.

Проглашење усмених изјава последње воље

§ 52

(¹) Кад суд сазна, да је умрли усмено изјавио своју последњу вољу и да о том по-

стоји уредно састављено, од свију сведока својеручно потписано писмено, поступаће се таквим писменом као са писменим тестаментом.

(²) Кад нема таквог писмена, суд ће по службеној дужности позвати све сведоке и свакога од њих засебно слушати претходно без заклетве, о његовом имену, занимању, добу о садржини изјављене воље и о околностима од којих зависи ваљаност те изјаве, као и о времену и месту учињене изјаве, па ће све то у записник ставити и тај записник прогласити

§ 53

(¹) Али ако која странка у смислу прописа Грађанског законика захтева да се све доци усмене изјаве последње воље под заклетвом саслушају, суд ће позвати ту странку сведоке, а ако то може бити без опасности од одуговлачења, и остала лица која су се већ пријавила као наследници на рочиште, на којем ће сведоке заклетити по прописима Грађанског парничког поступка, сваког од њих засебно у отсуности других сведока записнички саслушати о општим питањима, а затим о томе како је изјављена последња воља као и о околностима споменутим у § 52. Ако је потребно, може се сведоку том приликом прочитати писмено, које је можда састављено о изјави последње воље.

(²) Странке могу пре рочишта или на самом рочишту предложити питања, која ће судија код саслушања сведока узети у обзир, ако их сматра умесним.

(³) Ради саслушања сведока, који се налазе у другом срезу, суд се може обратити на срески суд, у чијем се подручју сведок налази.

(⁴) Ако није стављен захтев, да се сведоци закуну, али се из њихових казивања може разабрати да међу учесницима има лица за чија се права суд по службеној дужности има старати, онда ће суд поступати као да је стављен захтев да се сведоци закуну.

§ 54

Под заклетвом потврђена усмена изјава последње воље има доказану снагу не само за оне, који су тражили да се сведоци закуну и за оне који су томе саслушању присуствовали, него и за све друге учеснике у заоставштини. Али сваки учесник може путем парнице побијати ваљаност изјаве последње воље.

Чување исправа о изјавама последње воље

§ 55

(¹) Изворне исправе о изјавама последње воље имају се код суда одвојено од других списа чувати. Учесницима суд ће на захтев дати на увиђај изворник и издати им његове оверене преписе.

(²) Од сваке овакве исправе приложиће се оверени препис оставинским списима.

Уговор о наслеђивању

§ 56

Наређења §§ 49 до 51 и 55 вреде и за уговоре о наслеђивању; они ће се прогласити чим један од уговорача умре.

Проглашење и чување изјава последње воље учињених пред јавним бележником

§ 57

Како ће се поступати при проглашењу изјава последње воље, о којој је исправа састављена од јавног бележника или која је њему предата, и како ће се чувати изборник такве изјаве, наређује § 128 Закона о јавним бележницима

ЧЕТВРТИ ОТСЕК

Наредбе суда на основу смртвонице и на основу изјаве последње воље

Опште наређење

§ 58

(¹) Срески суд кад прими смртвоницу наредиће да се она допуни, ако је то потребно.

(²) Ако суд није сам надлежан за расправљање заоставшине, послаће све списе на-

длежном суду (§ 23) или иностраној власти (§ 26), а кад је он сам надлежан за расправу поступаће даље по следећим наређењима овога закона, а у првом реду постараће се за обезбеђење и управу заоставштине, ако то већ није раније учињено.

Кад нема никакве или има само незнатне имовине

§ 59

(¹) Ако се из смртовнице види, да умрли није оставио имовине, оставински ће суд решити, да због тога нема места оставинској расправи.

(²) Ако у заоставштини нема непокретнина, а стварна вредност заоставштине без одбитка дугова не прелази десет хиљада динара, суд ће прогласити изјаву последње воље, али ће уз то донети одлуку да нема места вођењу оставинске расправе, осим ако то затражи које од лица позваних на наследство или од нужних наследника. О томе ће суд обавестити учеснике. Ако се по таквом предлогу поведе оставинска расправа, суд ће по правичности одлучити да ли ће трошкови те расправе сносити сви или само неки од учесника.

(³) Кад се оставинска расправа не поведе, суд може, по предлогу, оне, који су према садржини смртовнице или према изјави последње воље састављеној у ваљаној форми позвани на наследство, овластит да ступе у посед покретних ствари заоставштине, да остварују права, која спадају у заоставштину, нарочито тражбине, захтеве из уложних књижица, осигурнине и слично и да о примљеним исплатама издају признанице и изјаве ради брисања. Ако тако овлашћено лице буде доцније приморано да уступи заоставштину или неки део оне, који докаже своје јаче наследно право, трећи поштени поседник, неће бити одговоран за ствари из наследства, које је он у међувремену стекао од тога овлашћенога лица.

(⁴) Ако у заоставштини учествују као наследници или као нужни наследници стараници, тада ће се наређења другог и трећег става примењивати само ако то одобри надлежна старатељска власт.

Кад дугови прелазе активну имовину

§ 60

(¹) Ако је заоставштина незнатна и ако се према околностима мора узети, да ће се из ње моћи измирити само најпречи дугови заоставштине, суд ће преслушати странке и веровнике о томе из чега се састоји и колико вреди заоставштина, затим о износу трошкова око болести и погребња као и о другим тражбинама које се имају првенствено исплатити сходно прописима Стечајног закона. Према томе, ако ти дугови исцрпљују заоставштину, суд ће имовину препустити веровницима уместо исплате.

(²) У одлуци којом се оставинска расправа на овај начин свршава, морају се тачно назначити поједине тражбине ради чијег је измирења имовина препуштена у сто исплате.

(³) Саслушање учесника може изостати, ако су потребни подаци и предлози већ садржани у смртовници.

(⁴) По наређењима предњих ставова може се поступати и онда, кад се у смислу наређења § 59 став 2 оставинска расправа има само на предлог провести.

§ 61

Стечајни закон прописује у којем случају треба због презадуженог стања заоставштине отворити стечај.

Обавештење наследника

§ 62

(¹) Кад нема места поступку поменутом у §§ 59 до 61, суд ће обавестити, на начин прописан у §§ 90 и 91, оне, за које се има узети да су наследници, да је наступио случај наследства и позваће их, да ради расправе о наследству даду своје наследничке изјаве.

(²) Узима се да су наследници они, који су или по наследном уговору или по изјави последње воље или по закону позвани да наследе.

§ 63

Ако су наследници својевласни, суд ће њих саме позвати да даду наследничку изјаву; ако нису својевласни суд ће позвати њиховог законског заступника. Ако старалац није постављен, побринуће се оставински суд да се постави. Ако стараник не спада под старатељску

власт онога суда, који води оставинску расправу, оставински суд ће обавестити надлежну старатељску власт о наследству и о садржају изјаве последње воље, ако такве има, да ова нареди што треба у циљу да се да наследјичка изјава.

н

§ 64

(¹) Ради заступања у оставинској расправи, суд ће по службеној дужности поставити крбника:

с 1) несвојевласним наследницима кад их њихови законски заступници не могу заступати због сукоба својих интереса са интересима стараника или због сукоба интереса њихових стараника међусобно;

2) зачетом а још нерођеном детету које је позвано на наследство као и још нерођеном потомству које је позвано на наследство фидеикомисарном супституцијом;

3) отсутнима за које се има узети да су позвани на наследство, ако им је боравиште непознато или тако удаљено, да не би могли на време остваривати своја права;

4) задужбинама, заводима и јавним установама, док им није постављен заступник.

(²) Осим тога оставински суд поставиће крбника за управљање заоставштином, кад су наследници непознати или кад се они неће да послуже наследним правом, премда су обавештени (§§ 101 и 102).

§ 65

(¹) Осим случајева наведених у овом или у којем другом закону не могу се поставити крбници.

(²) Дужност крбника постављенога непознатом или отсутном наследнику престаје чим се сазна за њега, а он се лично или преко пуномоћника јави суду.

§ 66

Ако је умрли поставио извршиоца последње воље, суд ће овоме то саопштити. Њему се може поверити крбништво у случајевима §§ 64 и 65, уколико је он за то способан и пристаје да се тога прими. За ту изјаву суд ће му одредити примерен рок.

Обавештење других лица и власти

§ 67

(¹) Поред наследника обавестиће се још и:

1) штитници и крбници малолетника и крбљеника, којима су остављени легати; ако стараник још нема законског заступника, оставински суд побринуће се да се такав постави;

2) државно правобраниоштво, односно надлежна управна власт, ако је наследство или легат остављен држави, самоуправном телу, јавном заводу, школи, цркви, сиротињи или задужбини;

3) непосредни старешина, ако је умро јавни службеник који је или за кога се држи, да је руковао службеним новцем, уколико није већ обавештен (§ 47); у погледу других јавних службеника таково је обавештење потребно само онда, кад се претпостављена власт умрлог службеника не налази у месту где је он умро;

4) надлежна финансијска власт, ако је умро продавац монополских предмета или срећака државне лутрије;

5) надлежна рачунска власт, ако је умро активни или пензионисани државни службеник грађанскога или војнога реда, службеник самоуправног тела, инвалид или ко други, који је из јавне благајне или из задужбина или фондова за сиротињу, који су под јавним надзором, примао плату, пензију, инвалиду, опскрбнину или слично;

6) адвокатска односно јавнобележничка комора, ако је умро адвокат или јавни бележник, уколико није већ обавештена (§ 47);

7) пореска власт, која одмерава наследне таксе према прописима, који о том постоје.

Наредбе у погледу пописивања заоставштине

§ 68

Кад се већ из смртовнице види, да је потребан попис заоставштине (инвентар) или да ће се морати наследници огласом позвати (§§ 69, 101 и 104), суд ће већ приликом решавања о смртовници наредити што је потребно.

ПЕТИ ОТСЕК

**Пописивање заоставштине и потврђивање стања заоставштине
потписом уместо заклетве
Случајеви пописа заоставштине**

§ 69

(¹) Попис заоставштине потребан је, кад буде поднесена уветна наследничка изјава (§ 94 став 1) или кад попис заоставштине тражи лице, које је по Грађанском закону овлашћено да то тражи, или кад се тражи одвајање заоставштине од имовине наследникове (§ 40).

(²) Суд ће по службеној дужности наредити попис заоставштине:

1) кад се не зна за наследника или за боравиште његово, кад наследник није својевласан или кад је за њега ради оставинске расправе постављен скрбник, или кад само и код једнога од више наследника такве околности насутпе;

2) када цело наследство или један део припада држави, самоуправном телу, јавном заводу, школи, цркви, сиротињи или задужбини;

3) ако је оставилац наредио да наследник мора наследство или који део наследства оставити коме другоме.

Одређивање судских изасланика за вршења пописа

§ 70

(¹) Ради пописа одредиће суд да његов изасланик или у нарочито важним случајевима двојица њих или да јавни бележник оду на лице места, а код имовине мање вредности суд може тај посао поверити и састављачу смртовнице.

(²) Ако је имовина изван подручја оставинског суда, обратиће се овај суд надлежном среском суду да он нареди попис имовине преко свог изасланика или јавног бележника, а код имовине мање вредности преко општинске власти.

Позивање странака и вештака

§ 71

На пописивање заоставштине позваће изасланик потребне вештаке. Осим тога изасланик ће по службеној дужности позвати на пописивање познате наследнике, нужне наследнике односно њихове заступнике, а код фидеикомисарне супституције потоње наследнике и скрбника још нерођеног потомства, и то све њих ако се налазе у месту где се врши попис или у таквој близини да је њихово позивање без одлагања пописивања могућно; даље ће позвати скрбника заоставштине и извршиоца последње воље, као и веровнике којима је дозвољено одвајање имовине. Ако позвани не дођу у одређено време, може се попис имовине вршити и без њих.

Извршење пописа при састављању смртовнице

§ 72

Код мање важних заоставштина извршиће се попис имовине већ приликом састављања смртовнице, али само у случају, ако се попис има извршити по службеној дужности или ако је то тражио који наследник.

Садржај пописа

§ 73

(¹) Попис имовине мора садржавати тачан и путпун списак целокупне покретне и непокретне имовине, која је била у поседу умрлога у време његове смрти, а уз то се мора назначити вредност, коју је та имовина онда имала.

(²) Поједини саставни делови имовине разврстаће се по групама и вредност њихова сабрати а на крају пописа навешће се збирови појединих група и срачунаће се целокупни износ свих тих збирова.

(³) У попису имовине мора се назначити дан односно дани, кад се је пописивање вршило, и ко је томе попису присуствовао.

Дужност судског изасланика при пописивању

§ 74

(¹) Изасланик се има потпуно обавестити о стању имовине и старати се, да сву имовину изнађе и опише. Погражиће и испитиће исправе и друга писмена нађена у заостав-

штину, обавестиће се лично о непокретној и покретној имовини, преслушаће наследнике, рођаке и укућане, разгледаће јавне књиге и судске списе, а обавестиће се и на други сходан начин о правном стању имовине и дугова. Изасланик је дужан што брже поднети суду попис имовине, а нема право да располаже са заоставштином нити да себи ни којем другом од ње што на који било начин прибавља. Наређење § 27 сходно ће се примењивати.

(²) Новчани заводи дужни су на захтев дати суду попис имовине оставиоачеве, која се код њих налази.

Папири од вредности

§ 75

(¹) Папири од вредности, који спадају у заоставштину, пописаће се по њиховој врсти, номиналној вредности и висини камата, а они који се жребају, и по броју и серији, а ако се папири бележе на берзи, и по курсу, који је бележен на дан смрти.

(²) Камате заостале до дана смрти, односно код акција удели у добитку имају се посебице навести онда, када они по обичајима у промету са папирима од вредности нису обухваћене вредношћу по курсу.

Друге тражбине заоставштине

§ 76

(¹) Код других тражбина, што их је умрли имао, навешће се име дужника, а у колико те могућно и његово боравиште, дан издања задужница и других исправа, које се односе, на те тражбине, износ главнице, висина камата, камате, које су до дана смрти доспеле, али нису плаћене, као и начин, како су те тражбине обезбеђене.

(²) Ако се са које стране истакне, да која тражбина не постоји или да је неплатива јо се имају попису забележити.

(³) Ако за коју тражбину нема исправе, навешће се у попису имовине на чему се оснивају наводи о тој тражбини.

(⁴) Исправе, рачуни и писмена, која би могла бити за учеснике од важности, ако се не односе на поједине ставке пописа тражбина, имају се на крају пописа укратко напоменути

Покретне телесне ствари

§ 77

(¹) Покретне телесне ствари пописаће се по врсти, броју, мери и тежини или појединце. Вредност њихова утврдиће се судском проценом.

(²) Веће залихе или збирке ствари исте врсте навешће се у попису имовине укупно, а пописаће се у посебним списковима, који ће се приложити попису заоставштине.

Непокретнине

§ 78

(¹) Кад се вредност непокретнине има утврдити у сврху одмеравања наследне таксе и других пристојби, ово утврђивање ће се вршити по прописима, по којима се одмеравају порез и друге јавне дажбине од тих непокретнина. Тако утврђена вредност унеће се у попис заоставштине.

(²) Уколико долазе у питање права странака, судској процени има места само кад то тражи који од наследника или кад то изрично нареди суд ради израчунавања нужног дела или из другог нарочитог разлога. Иначе се у попису ставља вредност, која је узета приликом последње процене или вредност назначења у уговору склопљеном приликом последње промене власника уколико се од тада та вредност није знатно изменила или пак по пореској основици.

(³) Исправе, које доказују вредност непокретнине, приложиће се попису имовине у изворнику или у овереном препису или ће се оне бар тачно навести.

Позивање вештака ради процене

§ 79

(¹) Кад се процењују непокретнине, веће збирке књига, уметнички предмети и реткости или покретне ствари особите вредности, узимаће се два заклета вештака.

(²) Друге покретне ствари може проценити и један заклето вештак, а ако који учесник тражи, да се позове још и други, дозволиће се то, али трошак тога другог вештака сносиће онај, који то тражи.

(³) Заклети вештаци дужни су тачно и савесно назначити обичну вредност, коју су имале процењене ствари у време смрти оставиоца.

Туђе ствари

§ 80

(¹) У попис имају се унети и ствари за које се тврди да су туђе, ако су нађене у поседу оставиоцем. Али ако је власништво другога ван сумње, неће се вредност таквих ствари у попису назначити, нити ће се оне при израчунавању вредности имовине уважити. У сваком случају има се унети у попис ко и по којем наслову дотичну ствар потражује.

(²) У попис се имају унети и такве ствари, које припадају оставиоцу, али се налазе код другога, а уједно се има навести разлог, зашто се налазе код другога.

Стање дугова

§ 81

(¹) У попис имовине имају се, уколико се то без опсежних извијаја може утврдити, унети и дугови умрлога, даље заостале камате, неплаћени порези као и заостала периодична плаћања, све то израчунато до дана смрти оставиоца. При томе ће се назначити, на чему се наводи о тим дуговима оснивају.

(²) Стање дугова утврдиће се при пописивању заоставштине са што већом потпуношћу нарочито онда, кад се то пописивање врши већ приликом састављања смртнице (§ 72), да се на овај начин суду омогући да без даљег извијаја доврши оставинску расправу.

(³) На крају пописа одбиће се од укупне вредности имовине укупна свота дугова и тако израчунати чиста заоставштина.

Пописивање имовине трговачких и других радња

§ 82

(¹) Ако је умрли водио трговачке или пословне књиге о трговачком, занатском, индустријском или пољопривредном предузећу, има се у попису имовине напоменути, какве су то књиге и ваља их закључити са даном смрти умрлога, а у попису имовине забележити стање тог предузећа како се на основу књига утврди. По потреби може се позвати један или два закљета ваштака да то утврде.

(²) Ако је умрли био другар у трговачком или којем другом предузећу има се на исти начин утврдити стање његовог удела на дан смрти и то унети у попис имовине.

Пописивање свештеничких надарбина

§ 83

(¹) Ака је оставилац уживао свештеничку надарбину, мора се на пописивање позвати повереник црквене власти, код патронатских цркава и црквени патрон, односно претставник надлежне управне власти, да се узмогне имовина умрлога одвојити од имовине црквене, надарбинске или задужбинске (§ 47).

(²) О свакој ће се од ових имовина саставити посебан попис. При томе ће се на основу акта о оснивању надарбине, списка надарбинске имовине, пописа и других исправа, а ако је потребно и преко вештака израчунати износ, што га надарбина има добити од заоставштине или обратно заоставштина од надарбине.

Потпис и предаја пописа заоставштине

§ 84

(¹) Попис заоставштине потписаће изасланик суда, вештаци, сведоци као и они учесници, који су присуствовали његовом састављању. Самим потписом пописа учесник још не признаје, да у заоставштину спадају они имовински предмети, који су уведени у попис, или да у заоставштину не спадају још и други имовински предмети, као ни то, да у попис уведени дугови заиста постоје.

(²) Попис са свим прилозима поднеће се суду, који ће га испитати и према околностима наредити што је даље потребно.

(³) Попис ће се чувати у оставинским списима, а учесницима дозволити увиђај у њ, и издати им на захтев преписе.

Посебни и главни пописи заоставштине

§ 85

Ако је о појединим деловима заоставштине слободне за наслеђивање (§ 28) састављено више засебних пописа, онда ће се главни подаци ових засебних пописа скупити у један главни попис, који ће обухвати целу заоставштину.

Трошкови пописивања

§ 86

Трошкови пописивања заоставштине намириће се по правилу из оставинске масе. Ако су само неки од више наследника дали уветну наследничку изјаву, трошкови пописивања намириће се из дела заоставштине, који њима припада. Ако је попис извршен по захтеву веровника или легатора, они ће сносити те трошкове. Ако је попис извршен по предлогу нужног наследника (§§ 40 и 69 став 1), трошак ће се намирити из оставинске масе, осим ако је нужни наследник очито неосновано тражио одвајање, односно пописивање заоставштине.

§ 87

(¹) Изасланик мора властите пристојбе и трошкове, као и трошкове вештака у свом извештају посебице навести уз назначење дана и сата утрошених на послу и евентуалних примедба учесника тако да суд може у том донети одлику. Није допуштено, да изасланик себи или другима наплати пристојбе и трошкове пре него што им суд одреди износ.

(²) Суд ће у одлуци, којом одобрава попис (§ 84 став 2), у исто доба утврдити и награде вештака, узимајући при томе у обзир уложени труд, дангубу и спрему вештака као и стање заоставштине, па ће издати сходне налоге у погледу плаћања награде и осталих пристојби и трошкова.

Потврда о имовинском стању заоставштине потписом уместо заклетве

§ 88

(¹) Ако није по § 69 извршен попис заоставштине, онда наследник мора навести целокупно имовинско стање заоставштине са свима њеним састојцима, а истинитост својих навода уместо заклетве потврдити својим потписом. Наследник може ово учинити и преко пуномоћника, који мора за тај посао имати посебно пуномоћје.

(²) На тај начин утврђено стање заоставштинске имовине служиће за подлогу расправе заоставштине.

ШЕСТИ ОТСЕК

Прихват наследства (наследничка изјава)

Давање наследничке изјаве

§ 89

Изјава о прихвату наследства (наследничка изјава), може се поднети писмено или дат усмено у судски записник.

§ 90

(¹) Оставински суд одредиће по правилу рочиште на које ће позвати наследнике (§ 62 став 2) или њихове законске заступнике с упутом да донесу исправе, које би могле служити за доказивање њиховог наследног права или да до дана рочишта поднесу своје наследничке изјаве писмено са потребним исправама.

(²) У случају постојања уговора о наслеђивању или тестаента, на рочиште се имају позвати и она лица, која би могла по закону полагати право на наследство.

(³) На рочишту судија ће свакога од њих упитати, да ли, на који начин и по којем наслову прихвата наследство или га одбија. Пре тога поучиће се наследници о значењу и о законским последицама уветне и безуветне наследничке изјаве (§ 94 став 1) и о последицама сазивања веровника, а онда ће се у записник унети њихове изјаве.

(⁴) Кад смртницу саставља судија или јавни бележник он треба у исто доба, по могућности, да прими наследничке изјаве на записник.

§ 91

(¹) Ако је боравиште наследника или његовог законског заступника тако удаљено, да се не може очекивати, да би он дошао на рочиште, суд може, по својој оцени, или позвати наследника, односно његовог заступника, да у року, који ће му суд одредити, поднесе писмену наследничку изјаву или одреди ваљано овлашћеног пуномоћника, који би у истом року у његово име писмено или усмено на судски записник дао наследничку изјаву, или наредити да се наследник односно његов законски заступник ради давања наследничке изјаве преслуша преко надлежног суда (надлежне власти) његовог боравишта.

(²) Суд може у таквом случају и наложити наследнику или његовом законском заступнику, да постави пуномоћника у седишту суда, да га заступа у оставинском поступку.

Рок за размишљање

8 92

(¹) Из важних разлога може се наследнику дозволити рок за размишљање који не може бити дужи од шест месеци и у том циљу продужити рок за подношење писмене наследничке изјаве, односно одложити рочиште за примање наследничких изјава.

(²) Ако је само једном од наследника дозвољен такав рок, остали се наследници не могу привудити да своје наследничке изјаве даду пре него што претече тај рок.

Последице кад се пропусти наследничка изјава

§ 93

(¹) Ако ни својевласни наследник, ни његов пуномоћник не дође на рочиште нити благовремено (§§ 90 и 91) даде писмену наследничку изјаву, расправљаће се заоставштина, без обзира на његово право, само с онима, који су се пријавили на наследство, и овима уручити заоставштина, уколико на њу имају право. Али ће ова правна последица наступити само онда ако су наследници били на ту последицу нарочито упозорени у позиву на рочиште или у позиву за подношење писмене наследничке изјаве. Ови позиви морају бити достављени у властите руке.

(²) Законски заступник несвојевласних лица мора се примереним средствима принудити да даде наследничку изјаву или да поднесе одобрење старатељске власти за то да може у име стараника одбити наследство.

Облик и садржај наследничке изјаве

§ 94

(¹) Сваки наследник, који хоће да ступи у наследство, мора у том циљу поднети наследничку изјаву, која ће одговарати прописима Грађанског законика и овога закона, а нарочито садржавати наслов, на коме оснива свој захтев на наследство, као и изричну изјаву да се прихвата наследства безуветно или придржавајући себи благодети пописа.

(²) То важи и за легатаре, кад се по прописима грађанског законика сразмерно својим легатима сматрају за наследнике услед тога што су наследство одбили они, који су последњом вољом или законом позвани на наследство.

§ 95

(¹) Сваку наследничку изјаву мора својеручно потписати наследник или његов прописно овлашћени заступник односно пуномоћник. Суд може, ако сумња у истинитост потписа на наследничкој изјави или на пуномоћнију, тражити, да се потпис овери од суда или јавног бележника.

(²) Суд мора закључком примити сваку у законском облику поднесену наследничку изјаву, осим, ако се она позива на наводе, који не би могли дати наслов за право наслеђивања ни онда кад би били доказани.

(³) Примљена наследничка изјава и пуномоћије чуваће се у списима.

(⁴) Доказ о наслову права на наследство може наследник и накнадно поднети, ради чега ће му се одредити примерен рок.

(⁵) Суд само онда може дати наследнику овлашћење предвиђено у § 114, кад наследник довољно вероватним учини своје право на наследство. О овоме има наследнику дати потребно упуство.

§ 96

(¹) Све дотле док се то не оспори, сматраће се за наследника онај, кога, при састављању смртнице или касније, као најближег сродника означе сродници, укућани или други веродостојни сведоци, или онај, који је за наследника постављен изјавом последње воље, која својим спољним обликом и садржином одговара закону.

(²) За наследничку изјаву, која се оснива на усменом тестаменту није само по себи потребно заклињање сведока ради доказивања правног наслова, ако су ови сведоци начинили о томе писмени састав, који су својеручно потписали или ако су о томе били преслушани у смислу § 52-став 2.

§ 97

Кад се наследство расправља на основу закона, а суд посумња у то да је онај за кога се је узело да је законски наследник једини или најближи сродник умрлога, суд може преслушати и она лица, за која држи, да би могла имати једнако или јаче право од тога наследника, а може, по потреби, ова лица и позвати огласом у смислу § 101.

Супротне наследничке изјаве

§ 98

Ако за једну заоставштину буде поднесено више наследничких изјава, које су међусобно у опреци, суд ће примити све те наследничке изјаве, али ће о њима преслушати странке и решити која странка да поведе парницу против друге (§ 99). Суд ће тој странци одредити примерен рок, у којем мора тужбу подићи, јер ако то не учини, неће се у оставинском поступку узимати у обзир њени захтеви, у погледу којих је упућена на парницу. Тај рок суд може само из важних раслога продужити на захтев странке.

§ 99

(¹) Против наследника који захтева наследство на основу уговора који одговара прописаним формалностима, а чија се истинитост образложено не оспорава, мора ради побијања наследнога права поднети тужбу сваки, чији се захтев оснива на изјави последње воље или на законском праву наслеђивања. Против наследника, који захтева наследство на основу изјаве последње воље, која одговара прописаним формалностима и чија истинитост није образложено оспорена, мора тужбу подићи сваки, чији се захтев оснива на законском праву наслеђивања. Ако суд нађе да оспоравање истинитости уговора или изјаве последње воље није образложено, упутиће на парницу онога, који је на такав начин оспоравао.

(²) Ако пак долазе у опреку две наследничке изјаве дате на основу једнаког правног наслова, суд ће, пошто преслуша обе стране, упутити на парницу овога, који би најпре морао обеснажити јачи наслов свога противника, да би доквзао своје наследно право. Али ако се истинитост уговора или изјаве последње воље, на чему се оснива јаче право, образложено оспорава, упутиће се на парницу онај, који своје право оснива на тако оспореном правном наслову.

§ 100

(¹) Ако странка упућена на парницу преда тужбу у одређеном року, застаће се са расправљањем заоставштине, док се парница правоснажно не сврши. Но свакој страни дозвољено је код оставинског суда тражити, да се дотле оставинска имовина, уколико је право наследства на њу оспорено, стави под управу ради обезбеђења. Ово обезбеђење суд неће дозволити, ако нађе, да је захтев на наследство онога који тражи обезбеђење очевидно неоснован.

(²) Ако се тражи такво обезбеђење против парничне странке, којој је суд већ предао управу заоставштине, тај се захтев може уважити само по прописима Закона о извршењу и обезбеђењу (§§ 329 и след.).

Поступак ако су наследници непознати

§ 101

Ако су наследници непознати или ако познати наследници у одређеном им року нису дали изјаву о прихвату наследства, и ако су они прописно позвани (§ 93), и због тога наследни део, који би им припао, остане неприхваћен, суд ће поставити скрбника заоставштине (§ 64) и по службеној дужности огласом позвати све оне, који сматрају да им припада право наследства у погледу те заоставштине да се у року од године дана јаве суду и поднесу своје наследничке изјаве, јер ће се иначе о заоставштини расправљати с онима, који су дали наследничку изјаву и доказати наслов свог наследнога права и уручити им заоставштину, док ће неприхваћени део заоставштине као добро без наследника приписати држави. Ако се после тога пријаве наследници, остаје им право, да у року застаре траже повраћај оставинске имовине.

§ 102

(¹) Скрбник заоставштине има, без обзира на издати оглас, свим средствима настојавати, да пронађе наследнике и њихово боравиште, а успех суду јавити. Он има осим тога да заоставштином управља и њу заступа, а нарочито да настоји да се наплате тражбине и, уколико се то може учинити без опасности, намире веровници заоставштине и легатари.

(²) Скрбник заоставштине као такав не може поднашати наследничке изјаве нити може побијати коју наследнику изјаву или наредбу последње воље.

(³) Ако треба у име заоставштине подићи тужбу или склопити поравнање, скрбник мора за то прибавити одобрење оставинског суда, који ће у важнијим случајевима, пре него што донесе своју одлуку, преслушати наследнике и друге учеснике.

Предаја заоставштине без наследника држави

§ 103

Кад протече огласом одређени рок, а нико није поднео наследничку изјаву, неће се провести расправа заоставштине, него ће оставински суд целу заоставштину или неприхваћени њезин део предати држави и о томе обавестити надлежну власт.

Поступак ако је боравиште наследника непознато

§ 104

(¹) Ако је наследник познат, али му се незна за боравиште, поставиће му оставински суд скрбника, коме је дужност да изврши потребне извиђаје у циљу да пронађе боравиште наследниково. За то му се има одредити примерен рок.

(²) Ако нема наде, да би се могло пронаћи боравиште наследниково, или ако извиђање остане безуспешно, суд ће на предлог скрбника огласом обавестити отсутника о наследству с тим додатком, да ће, ако се он за годину дана не јави суду сам нити постави пуномоћника, скрбник у његово име дати наследничку изјаву, а да ће се чиста заоставштину која му припадне, чувати код суда док се не јави или се не докаже, да је отсутник умро или проглашен за умрлога.

Објављивање огласа

§ 105

(¹) Огласи по §§ 101 и 104 прибиће се на судску таблу и уврстиће се три пута у новине одређене за службене објаве тога суда, а према приликама објавити и у другим новинама.

(²) Ако се у исто доба код истог суда догоди више таквих случајева, може се у погледу више заоставштине издати један оглас. Пристојба за оглас плаћа се из заоставштине, а ако се тиче само појединих наследника, из њиховог наследног дела.

(³) Ако су трошкови оглашавања у новинама у несразмери са вредношћу заоставштине или наследнога дела, или ако се од таквог оглашавања не може очекивати успех, суд може одредити, да се оглас само једанпут објави или да се, уместо објављивања у новинама, оглас прибије на огласну таблу оних општина у којима је по природи појединога случаја објављивање корисно или да се у тим општинама оглас на други уобичајен начин објави.

СЕДМИ ОТСЕК

Позивање веровника

§ 106

(1) У смислу прописа Грађанског законика суд ће по предлогу наследника или скрбника заоставштине веровника заоставштине огласом позвати да пријаве своје тражбина писмено или усмено на рочишту, које се одређује. У огласу имају се веровници упозорити на то да они веровници, који се не би пријавили у одређеном року, неће имати никакво право противу заоставштине, ако је она исплаћивањем пријављених тражбина исцрпљена, уколико им не припада заложно право.

(2) Позивање веровника може се учинити истим огласом, којим се позивају наследници.

(3) Познати веровници могу се и посебице позвати.

(4) Наредице последњег става § 105 ће се сходно примењивати.

Пријава тражбина

§ 107

(1) На рочиште за пријаву тражбина позива се и познати наследници и скрбник заоставштине.

(2) О пријављеним тражбинама и евентуално пријављеним правима на наследство (§ 106 став 2) саставиће се записник, у којим ће се пописати тражбине и евентуална права на наследство уз назначење породичног и рођеног имена веровника и наследника, износа тражбине главнице и споредних захтева, као и правног основа тражбине или права на наследство. Писмене пријаве приложиће се записнику.

(3) Наследници односно скрбник заоставштине изјасниће се, да ли и уколико признају пријављену тражбину.

(4) Ако не дође до споразума или поравнања, упутиће се веровници са непризнатим тражбинама на парницу.

ОСМИ ОТСЕК

Заоставштине иностранца

Састављање смртовнице и мере за обезбеђење заоставштине

§ 108

У случајевима у којима расправљање заоставштине иностранца спада у надлежност иностране власти (§ 26), домаћи суд извршиће све радње предвиђене у § 30 овога Закона.

Мере за обезбеђење наследника, легатара и веровника из наше земље

§ 109

(1) После састављене смртовнице суд издаје оглас, којим позива домаће и оне стране држављане, који бораве у нашој држави а имају захтева у погледу заоставштине као наследници, легатари или веровници да пријаве суду своје захтеве у року одређеном у огласу, јер касније пријављени захтеви неће спречити, да се заоставштина изда иностраној власти или лицу овлашћеном по решењу те власти.

(2) Огласни рок има трајати највише шест месеци.

(3) Оглас се има објавити по прописима § 105 став 1 и 2.

(4) Неће бити позивања по предњим ставовима, ако вредност заоставштине не прелази износ наведен у § 59 став 2. Од позивања може се одустати, ако иностранец није у нашој држави имао ни пребивалиште ни станиште, а не може се према приликама догичног случаја ни узети, да ће се пријавити какви учесници у смислу прописа §§ 110 и 111. Ако позивање изостане, заоставштина се не сме издати пре него што протекне три месеца од дана смрти иностранца.

§ 110

(1) Ако који од наследника или легатара споменутих у § 109 пријави свој захтев, суд ће по његовом предлогу задржати заоставштину или део заоставштине који је потребан за покриће тог захтева све дотле, док надлежна инострана власт не донесе правоснажну одлуку у погледу пријављеног захтева.

(2) Ако је о пријављеном захтеву правоснажно одлучено, задржавна заоставштина

или њезин део има се употребути за измирење тога захтева; преостали део, односно, ако је захтев одбијен, цела заоставштина, а у случају, кад је задржан само један део, задржани део, издаће се надлежној иностраној власти.

§ 111

Ако који од веровника, споменутих у § 109, пријави тражбину у огласном року, суд неће издати иностраној власти заоставштину или њезин део довољан за покриће тражбине, док пријављена тражбина не буде измирена или обезбеђена.

§ 112

(¹) Ако наследници, који се налазе у нашој држави, поднесу предлог да наш суд проведе оставински поступак за заоставштину иностранца (§ 27), суд ће огласом позвати све наследнике и легатаре, који бораве у иностранству, да своје захтеве пријаве у року од шест месеци, јер ће се иначе оставинска расправа провести према предлогу предлагачевом.

(²) Оглас ће се објавити на начин споменут у § 105 став 1 и 2. Оглас ће се објавити и у страним новинама. Објављивање у страним новинама може изостати, ако би трошкови објаве били несразмерни према вредности заоставштине и ако је о случају смрти обавештена страна власт, која заступала страну државу у нашој држави.

(³) Ако се у огласном року нико из иностранства не пријави, или ако се пријави а не приговори надлежности суда, заоставштина се неће издавати, а оставински ће се поступак провести по нашим законима. Али ако ма који од пријављених учесника захтева да расправу проведе надлежни страни суд, такав ће се захтев уважити.

Међународни уговори

§ 113

По наређењима овога отсека поступиће се само утолико уколико међународни уговори што друго не наређују.

ДЕВЕТИ ОТСЕК

Наредбе о стварима заоставштине док траје оставинска расправа

Предаја заоставштине наследницима на управу и дозвола предаје ствари из заоставштине

§ 114

(¹) Ако је наследник дао наследничку изјаву и своје право на наследство довољно вероватним учинио, суд ће њему или његовом законском заступнику дати заоставштину на управу и старање, уколико се томе не прогиве права других лица. Такав, наследник, а тако исто и скрбник заоставштине може са одобрењем суда продавати и залагати непокретнине и покретне ствари заоставштине, може тражбине уступити или од дужника наплаћивати, ако је то наређено изјавом последње воље или је то потребно да се исплате трошкови, а нарочито трошкови око погребња или који други пречи дугови или да се отклоне очевидне штете, ако су ствари подложне кварењу или се због несразмерних трошкова даље држати не могу. У овом последњем случају може оставински суд, а према приликама и суд, који је за пријем смртовнице надлежан (§ 30), наредити, да се предмети, који се не могу чувати, продаду дражбом (§ 116), па и испод процењене вредности.

(²) Наследнику, чије је неограничено и искључиво наследно право јасно доказано и који има право располагати својом имовином односно његовом законском заступнику оставински суд може још пре проведене оставинске расправе поједине оставинске ствари као и главнице дати у пуноправни посед и на слободно располагање и дозволити му, да сме ове ствари продати преко суда или без суда, али то само онда, кад му оставинске таксе, пристојбе и дужности, наложене изјавом последње воље, довољно обезбеђене осталом имовином заоставштине или ако на то пристану финансијске власти, односно они којих се то тиче.

§ 115

Ако се имовина заоставштине налази под печатом (§§ 39 и 40), продаја поједних предмета мора се провести преко суда, а добивени износ положити суду, уколико суд не нареди, да се на што друго употреби.

Дражба

§ 116

(1) Ако међу наследницима има таквих, за које се суд мора по службеној дужности старати, продаја се има, по правилу, провести јавном дражбом.

(2) Дражбу ће према приликама провести сам оставински суд преко свог изасланика или преко јавног бележника или ће се ради тога обратити на средњи суд, споменути у § 224 став 1.

(3) У поступку продаје дражбом морају се примењивати наређења овог закона о добровољној процени и продаји.

ДЕСЕТИ ОТСЕК

Уручење (предаја) заоставштине

Услови за уручење

§ 117

(1) Наследник да би постигао уручење мора ваљано доказати своје наследно право (§§ 94 и 100), као и то да је намирио односно, где то закон допушта, прописно обезбедио наследне таксе (§ 119) и да је испунио, или, где то закон допушта, обезбедио све обавезе, наложене му наредбом последње воље (§§ 120 до 124).

(2) Суд ће се старати, да се докази о томе без одуговлачења поднесу и, кад нема препреке, да се заоставштина уручи наследнику, а ако има препрека, настојаће да се оне уклоне.

Извештај о испуњењу услова за уручење заоставштине

§ 118

(1) Суд ће, пошто учини потребне припреме, позвати наследнике и учеснике, чије је преслушање потребно, на рочиште да на њему прими на записник извештај о испуњењу услова за уручење заоставштине.

(2) При већим заоставштинама или где то странке саме захтевају, може их суд позвати, да поднесу писмени извештај или да овај писмени извештај донесу на рочиште.

(3) При заоставштинама земљорадника на селу има се избегавати подношење писменог извештаја, осим где би то странке саме изрично захтевале.

Извештај о намирењу наследних такса.

§ 119

(1) Уколико су судови надлежни за одмеравање наследних такса и уколико су дужни сарђивати при утврђењу стања заоставштине у случајевима, у којима су за одмеравање надлежне пореске власти, одређују посебни прописи, који о томе постоје.

(2) Заоставштина се не сме уручити, док нису наследне таксе у смислу тих посебних прописа намирене или обезбеђене.

Извештај о испуњењу последње воље

§ 120

(1) Фидекомисарне супституције и друге наредбе последње воље, које су по прописима Грађанског законика по дејству једнаке фидекомисарној супституцији, морају се укњижити у јавним књигама на непокретнине, којих се тичу. Овамо спадају нарочито наредбе, по којима је право наследника или легатара одложено због још неиспуњенога увета или због још неприспелог одређеног времена, или је ограничено на извесно време или је подложно одречном или раскидном увету, куда спадају и налози који се имају по Грађанском законнику сматрати као раскидни увет. Кад те фидекомисарне супституције и друге наредбе последње воље имају за предмет главнице или друге покретне ствари које се имају наследнику или легатару предати, дотична имовина мора се обезбедити тако да има пупиларну сигурност, ако су потоњи наследници или легатари, којим се та имовина има касније предати, лица под старатељством или још нерођена или нерозната или лица или установе споменути у § 121 и

ако давање обезбеђења није последњом вољом опроштено нити су се овлашћеници тога права ваљано одрекли.

(²) У осталим случајевима довољно је да се докаже, да је онај, коме се имовина има касније предати, преко суда или вансудски обавештен о наредби, која се њега тиче. Он има право, пре или после уручења заоставштине, тражити прописно обезбеђење покретне имовине, која би му се имала касније предати, уколико давање обезбеђења није наследнику опроштено последњом вољом или се није он сам тога правоваљано одрекао.

(³) Наредиња става 1 и 2 важе и за случај кад некоме припада само уживање наследства или дела наследства.

§ 121

Заоставштина се не сме уручити пре него што буде доказано, да су исплаћени или обезбеђени легати одређени сиротињи задужбинама, школама, црквама или јавним заводима и легати за побожне и општекорисне сврхе.

§ 122

Ако легатар није својевластан или још није извесно које ће лице бити легатар, положиће се легат суду или ће се прописно обезбедити. Легатар коме се не зна за боравиште, обавестиће се огласом, где је легат положен или како је обезбеђен. И овде вреди наређење §-а 105.

§ 123

(¹) За остале легате је довољно доказати да су легатари преко суда или вансудски обавештени.

(²) Али и легатари могу, пре и после уручења заоставштине, тражити прописно обезбеђење за периодично плаћање као и за оне легате, чија се исплата још не може тражити зато, што још није наступио дан плаћања одређен Грађанским закоником, или зато, што није наступало наредбом последње воље одређено време или још није испуњен том наредбом одређет увет.

§ 124

Наследник има да пре уручења заоставштине докаже да је извршио налоге последње воље у смислу Грађанског законика или да је њихово извршење обезбедио. Суд може одбити надзирање извршења таквих налога или обезбеђења њиховог испуњења, ако то не захтева јавни интерес.

Извештај о нужном делу несвојевласних лица

§ 125

Ако се посумња, да је у свом нужном (законском) делу повређен који малолетник или који други стараник, суд мора по службеној дужности настојати да се поднесе извештај да је нужни део, утврђен по прописима Грађанског законика, измирен или прописно обезбеђен.

Сарадња извршиоца последње воље

§ 126

Ако је оставилац именовано извршиоца наредбе последње воље, онда ће он и наследник заједно поднети извештај поменути у §§ 120 до 124.

Деоба наследства

§ 127

Довршење оставинске расправе не треба, по правилу, одгодити до деобе наследства па ни онда кад наследници нису својевласни.

§ 128

(¹) Ако су сви наследници својевласни, онда, уколико посебним законима није што друго наређено, зависи од њихове воље, да ли ће наследство уопште делити, и ако то

хоће, да ли ће је делити пре или после уручења, и то у првом случају, да ли ће је делити преко суда или изван суда.

(²) Ако они пре уручења траже, да деобу проведе суд, суд ће одредити рочиште, на коме ће се провести деоба наследства и о њој саставити тачан записник, уколико се наследници добровољно поравнају.

(³) Ако наследници донесу на рочиште готову деобну исправу и ако потврде да одговара њиховој вољи, суд ће на исправи ставити потврду о тој пред судом даној изјави и чувати је у оставинским списима.

§ 129

Ако међу наследницима има и несвојевласних лица, оставински суд ће, уколико нема сметње, код малих заоставштина по правилу одмах провести деобу, а то нарочито онда, кад, су предметом заоставштине готов новац, тражбине или телесне покретне ствари.

§ 130

Код већих или замршенијих заоставштина где има и несвојевласних наследника, провешће се деоба наследства, према приликама, пре или после уручења заоставштине. Ову ће деобу суд као оставинска власт одобрити, а у случајевима § 29 став 2 издејствовати зато и одобрење старатељске власти.

§ 131

(¹) Кад се ради деобе наследства има да установи чиста заоставштина, поступиће се овако: најпре ће се установити вредност заоставштине према попису тј. према стању у ком се налазила на дан смрти оставиоачеве, а затим се имају установити њезино доцније повећање или смањење као и дугови и терети. Као вредност проданих покретних и непокретних ствари има се узети цена за коју су продане. Као вредност појединих непродатих покретних и непокретних ствари, које наследницима заједнички припадају у сразмери њихових наследних делова, може се узети вредност означена у попису заоставштине, премда је за основицу ове вредности узета вредност, утврђена пригодом неке раније процене, или куповна цена, утврђена код раније промене власништва, а може се као вредност узети и вредност према процени, која је меродавна за одмеравање пореза. Ако се по извештају о нужном делу (§ 125) или по нацрту о деоби заоставштине поједине ствари не додељују сваком наследнику сразмерно, има се вредност непокретнива, ако би то у интересу стараника било потребно или ако то који други наследник тражи, установити судском проценом на коју треба цозвати учеснике.

(²) На крају нацрта о деоби морају се навести саставни делови чисте заоставштине према њезином стању у време када је нацрт завршен. Затим ће се израчунати колики је део наследства сваког несвојевласног наследника и означити се предмети који се додељују, било сваком наследнику посебце, било неким наследницима заједнички. Препушта се старатељској власти да с обзиром на интерес стараника одлучи да ли је потребна физичка деоба.

(³) При свакој деоби треба строго пазити на прописана ограничења о физичкој деоби непокретности.

§ 132

Потврђена изворна исправа о деоби чуваће се код суда, а странке могу захтевати оверене преписе.

Коначни списак заоставштине

§ 133

(¹) Ако је умрли имао само једнога наследника, а тај није својевластан, суд ће уместо деобне исправе са староцем саставити коначни списак о стању чисте заоставштине, који ће послати старатељској власти.

(²) Тај ће се коначни списак чувати код старатељске власти и служити као основа за штитичнички односно скрбнички рачун.

§ 134

Наређење о деоби наследства и о коначном списку заоставштине (§ 127 и §§ 129 до 133) сходно ће се примењивати, кад у којој заоставштини учествују као наследници: сиротиња, задужбина, самоуправно тело, црква, јавни завод или држава као и у случају фидеикомисарне супституције.

Убрвање поступка при мањим заоставштинама

§ 135

При малим и мање заплетеним заоставштинама суд ће настојавати да се цео оставински поступак, наиме: састављање смртovníцр, попис заоставштине, наследничка изјава, узајамно признање наследничких права, извештаји о испуњењу обавеза наследника, а према приликама и деоба наследства односно коначни списак заоставштине по могућности одједаред сврши и цео његов ток прикаже у једном записнику или у продужењима истог записника, а нарочито ће настојавати, да сиромашни наследници што мање због тога поступка дангубе.

Одлука о уручењу заоставштине

§ 136

(¹) Чим наследник докаже своје право на наследство и испуни све обавезе у смислу § 117, уручиће му се заоставштина, скинуће се печат са ствари заоставштине и прогласиће се оставинска расправа закљученом.

(²) Наследницима издаће се одлука о уручењу заоставштине, која мора садржавати нарочито ово:

1) породично и рођено име умрлога, дан његове смрти, као и занимање и пребивалиште његово;

2) породично и рођено име, занимање и пребивалиште наследника, правни наслов за наследство, да ли је прихватио наследство увекно или безувекно, ако има више наследника, у којем сразмеру учествују у наследствоу, а ако је деоба наследства проведена, да је проведена;

3) да ли је заоставштина наследнику припала као слободно власништво или је и у колико је он у уживању или располагању ограничен фидеикомисарном супституцијом или којом другом везом у смислу § 120 или којим правом плодуживања и у чију корист.

4) породично и рођено име, занимање и пребивалиште лица, којима је припао легат, уживање, фидеикомисарна супституција (§ 120) или које друго право на имовину заоставштину са тачним означањем тога права.

(3) Ако је наследник или који други учесник малолетан или иначе несвојевластан, има се то у одлуци нарочито напоменути.

§ 137

(¹) Онама, којима је као легатарима припала из заоставштине која непокретнина уписана у земљишним књигама или која тражбина уписана на таквим непокретнинама, оставински суд ће и пре уручења заоставштине, на њихов захтев, уколико наследници не оспоравају легат издат, издати потврду о томе да би могли бити уписани у земљишним књигама као власници непокретнине или као хипотекарни веровници.

(²) Ако је у питању непокретнина која није укњижена у земљишним књигама, а за стицање стварног права на такву непокретнину постоје посебни прописи, суд ће се код издавања те потврде потребне за стицање стварног права, држати тих прописа.

(³) Потврду у смислу става 1 и 2 оставински суд издаће, на захтев, пре уручења заоставштине и онеме који је такве ствари стекао током оставинске расправе (§ 114 до 116).

§ 138

(¹) Кад се закључи оставинска расправа, ови ће се списи, који се на њу односе, чувати код суда, а учесницима ће се допустити, да их разгледају и издати им на њихов трошак и преписе.

(²) Намире (признанице) о плаћеним трошковима болести и сахране и о плаћеним дуговима заоставштине, као и остале исправе, које суду не требају, вратиће се странкама.

§ 139

Чим одлука о уручењу заоставштине постане правноснажна, суд ће наредити, да се готовине и друге покретне ствари, које се налазе на чувању код суда, издаду овлашћеницима и стараће се о томе, да се ови предмети, уколико припадају несвојевласним лицима, предају надлежној старатељској власти, а ако је оставински суд уједно и старатељска власт, да се ови предмети пренесу у старатељске оставе.

Уписивање у земљишне књиге

§ 140

Кад протече шест недеља од правноснажности одлуке о уручењу заоставштине § (136), оставински суд ће по службеној дужности наредити, да се на основу одлуке о уручењу и исправа састављених у току осу винског поступка врше у земљишним књигама уписи у смислу прописа § 84 Закона о земљишним књигама.

§ 141

Посебни закони уколико се при уписивању у земљишне књиге имају обезбедити неподмирене наследне таксе и неподмирене награде и трошкови јавних бележника као судских повереника.

О накнадној пронађеној имовини

§ 142

(¹) Ако се по уручењу нађе још која имовина заоставштине, за коју се пре није знало, суд ће и о тој имовини после потребног извијаја донети одлуку и наредити, да се наплате или обезбеде законске таксе и друге пристојбе.

(²) Нова насмедничка изјава неће се тражити, нити ће се нова расправа водити, а доцније пронађена имовина предаће се наследницима на основу раније проведене расправе и одлуке о уручењу.

(³) Али ако раније расправа није проведена са разлога, што умрли није оставио имовину или оставио само имовину незнатне вредности (§§ 59 и 60), а нова пронађена имовина је знатније вредности, повешће се сада оставинска расправа о целој заоставштини.

О накнадно пронађеној изјави последње воље

§ 143

Ако се тек после уручења наследства пронађе изјава последње воље, предаће се она суду, који је водио расправу заоставштине. Овај ће суд ту наредбу прописно прогласити, код себе чувати (§§ 49 до 52, 55) и учесницима на њихов захтев издати преписе.

(²) О томе ће суд обавестити све учеснике који нису присуствовали проглашењу с тим, да могу, ако мисле, да би из проглашене изјаве последње воље могли стећи каквих права, ова своја права оставаривати путем редовне парнице против поседника наследства.

(³) Поновној оставинској расправа нема места.

ТРЕЋИ ДЕО

ПОСТУПАК У ПОСЛОВИМА СТАРАТЕЉСТВА, (ШТИТНИШТВА,
СКРБНИШТВА И ПОМОЋНИШТВА)

ПРВИ ОТСЕК

Општа наређења

§ 144

Уколико у овоме делу нема прописа о штитништву, скрбништву и помоћништву, вреде о томе прописи Грађанског законика.

§ 145

(¹) Ако је иностранац имао у нашој држави само привремено боравиште, а оставио је за собом у нашој држави малолетно дете, суд ће му за време док се оно налази у нашој држави и док надлажна инострана власт што друго не нареди поставити штитника и издати све друге потребне наредбе.

(²) Тако исто ће суд поступити и онда, ако ма из ког другог разлога настане потреба, да се суд стара за малолетног иностранца, који се у нашој држави налази,

(³) По наређењима става 1 и 2 поступаће се само у толико, уколико међународни уговори што друго не наређују.

Надлежност

§ 146

За постављање штитника малолетницима као и скрбника и помоћника осталим несвојевласним лицима, још нерођеним и отсутнима, као и за вршење свих послова, који спадају у делокруг штитничке и скрбничке власти, надлежан је овај срески суд који је за лице за које се треба старати опште местно надлежан у грађанским парницама. За постављање штитника нашем дужављанину за кога нема опште местне надлежности у нашој држави, надлежан је срески суд у нашој држави у чијем су подручју отац или ванбрачна мајка имали своје последње пребивалиште или боравиште. За постављање штитника малолетном детету, које је смештено у којем јавном заводу или на трошак завода ван њега, надлежан је срески суд, у чијем је подручју седиште завода.

§ 147

(¹) Одлуку о том, да ли има места томе: да се некоме потпуно или делимично одузме својевласт и он стави под старатељство, да се очинска власт или штитништво продужи преко времена малолетности, или да се оцу одузме очинска власт или да се такве одлуке преиначе или укину, надаље да се ладе или ускрати одобрење продаје непокретнина несвојевласних лица и других стараника, може донети у првом степену само онај окружни суд, у чијем се подручју налази срески суд као старатељски суд.

(²) У тим случајевима окружни суд донеће одлуку на основу образложенога предлога старатељског суда и уз повратак списа ту одлуку саопштити старатељском суду, који ће ју доставити учесницима. Рекурс против такве одлуке окружног суда поднеће се код старатељског суда, а овај ће га преко окружног суда послати надлежном Апелационом суду на решење.

§ 148

Ако треба поставити штитника, скрбника или помоћника иностранцу, за кога нема опште местне надлежности у нашој држави, биће за то надлежан срески суд у чијем подручју пребива или борави. Суд је дужан, да о том сместа обавести надлежну инострану старатељску власт и њој остави даље старање.

§ 149

Ако се не може одмах утврдити, који би домаћи суд био надлежан, онда ће у хитним случајевима и док се не утврди односно одреди, који је суд надлежан, поступати као старатељски суд онај срески суд, у чијем подручју борави лице за које се треба старати.

§ 150

(¹) Из важних разлога, кад је то у интересу штићеника или скрбљеника, Апелациони суд ће по предлогу срескога суда или учесника одредити да се пренесу од надлежнога старатељскога суда на који други срески суд, било његова надлежност у целости, било само дужности око надзора и старања о особи стараника или око управе имовином стараника, и то у целом обиму или делимично.

(²) Ако би се у горњим случајевима имала одредити старатељска надлежност суда, који је у подручју другог Апелационог суда, онда ће одлуку о томе донети Касациони суд.

(³) Једнако ће се поступати, ако су у горе наведеним случајевима у питању с једне стране који суд, а с друге које старатељско поверенство (§§ 206 и следећи) или више старатељских поверенстава међусобно.

(⁴) За пренос старатељске власти, или појединих послова од надлежног суда на инострани суд, потребно је одобрење Касационог суда.

§ 151

Посебни прописи овога закона и односних других закона наређују који су судови позвани постављати потребне скрбнике у парничним, извршним, оставинским, стечајним и другим стварима.

Нарочите дужности старатељског суда

§ 152

(1) Старатељски суд ће и по службеној дужности повести извиђаје, а у важнијим или сумњивијим случајевима, пре него што донесе одлуку о предлозима штитника или скарбника, преслушати, по потреби, сроднике, суседе и друга лица, која би могла дати обавештења, па и само оно лице, које је под старатељством, уколико је оно способно просуђивати о својим пословима.

(2) У циљу да се што боље обавести о приликама, може суд тражити и писмена обавештења и мишљења од општинског поглаварства, школске управе или других власти и установа.

ДРУГИ ОТСЕК

Посебна наређења о штитништву

Одобравање уговора

§ 153

Закључак којим суд одобрава уговоре или друге правне послове за кога малолетника у случајевима, у којим је такво одобрење по Грађанском законнику потребно за ваљаност правног посла, мораће се увек писмено саставити и образложити.

§ 154

(1) Уговори, којима се располаже имовином или приходима малолетника, ограничиће се, ако је то без очигледне повреде интереса малолетника могућно, на време док траје малолетност. Нарочито треба избегавати, да се главница даје на камате без права на отказ на дуже време него што траје малолетност, а тако исто, да се друштвени уговори или уговори о најму или закупу склапају на дуже време.

(2) Ипак суд може и на дуже време дозвољавати периодична плаћања па и доживотна издржавања из малолетникове имовине и одобравати о том склопљене уговоре, ако је то очевидно у корист малолетника.

(3) Већа непокретна добра, господарства или предузећа смеју се, по правилу, само јавном дражбом давати у закуп.

§ 155

(1) Старатељски суд може штитника овласти да склапа порабне уговоре (уговоре о најму и о закупу), о саставним деловима непокретнина од мање важности уз уобичајени отказ и наплату, а да не мора засебно тражити одобрење тих уговора.

(2) Ако је ствар једноставна и малолетник нема сретстава, а његов је штитник неупућен, суд ће по могућности сам саставити исправу и, по преслушању штитника и осталих учесника, одобрити. Осим овог случаја штитник има да поднесе суду на одобрење потпуни нацрт задужнице уговора или друге исправе, а суд ће га тачно испитати и, по потреби по преслушању учесника, исправити.

(3) Пошто суд одобри нацрт, ставиће на изворник исправе потврду о одобрењу и начивиће потребан број отправака, а изворник чуваће у списима ако их не мора по постојећим прописима чувати као оставу.

§ 156

(1) Кад се ради о продаји непокретнина малолетника, срески ће суд провести потребне извиђаје, у циљу да потпуно разјасни стање ствари, и на основу тога поднети образложени предлог са списима окружном суду на одлучивање (§ 147).

(2) Одлука окружног суда доставиће се странкама преко среског суда.

Дозвола за ступање у брак

§ 157

(1) Кад је по Грађанском законнику потребна дозвола старатељске власти за склапање ваљаног брака, суд не може такву дозволу дати пре, него што се довољно не обавести о

имовини, приходима, о личним особинама и приликама будућега брачнога друга. Осим тога старатељски суд мора позвати малолетника на преслушавање у циљу да се из његове власите изјаве, дате у отсућности штитника и будућега брачног друга, увери, да је слободно и промишљено одлучио, да склопи тај брак.

(²) Ако је боравиште малолетника тако удаљено, да он не може лако доћи пред старатељски суд, обратиће се овај суд на суд боравишта малолетника, да поступи по предјетом ставу.

(³) Кад се има склопити и брачни имовински уговор, треба са давањем дозволе за склапање брака сачекати, док се не сложе сви учесници о условима, које старатељски суд ставља ради заштите интереса малолетника.

§ 158

(¹) У одлуци суда, којом се даје дозвола за склапање брака, мора се навести породично и рођено име, занимање и пребивалиште оба вереника, имена штитника или штитнице и саштитника уз нарочити навод, да ли су пристали или нису пристали, да се брак склопи.

(²) Ако срески суд против предлога штитника, или у случају непристанка очева иза дозволе за брак или ако другостепени суд да дозволе, коју је срески суд ускратио, мора одлука садржавати још и додатак да ће се брак моћи склопити тек када та одлука постане правноснажном и само на основу потврде о тој правноснажности.

(³) Ако по постојећим законима којем од вереника треба још дозвола војничке или које друге власти, у отправку закључка мора се и то навести.

Плодоносно улагање главнице

§ 159

(¹) Штитник и судија одговорни су за то, да буде готовина, која се неће морати ускоро употребити, плодносно уложена чим то буде могуће.

(²) Пре него што суд одлучи о начину улагања има преслушати штитника. Ако суд остави штитнику да он главницу уложи на начин одобрен од суда, мора му се одредити рок у коме ће поднети доказ, да је по налогу суда поступио. Ако штитник примљену готовину неоправдано задржи код себе дуже од месец дана, мора од тога рока за исту плаћати 10% камату годишње. То не искључује, да се од њега тражи накнада и веће штете.

(³) Кад је укупна вредност готовине, папира од вредности и улога на штедњу малолетника незнатна, суд може, по својој оцени, ове вредности оставити штитнику на руковање, ако налази, да он по своме положају и имовном стању пружа за то довољну сигурност. И у овом случају штитник одговара за плодносно улагање малолетникове имовине.

§ 160

Новац малолетника може се на следеће начине плодносно уложити:

- 1) куповањем непокретнина;
- 2) куповањем вредносних папира државних и таквих обвезница (задужница), које по закону пружају довољну сигурност (пупиларну сигурност);
- 3) давањем у зајам приватним лицима уз укњижење заложног права на непокретности, а на начин који даје пупиларну сигурност;
- 4) улагањем у Државну хипотекарну банку према прописима који за то постоје;
- 5) улагањем у сирочадске благајне, у градске или бановинске штедионице или у друге заводе, којима је законом призната пупиларна сигурност, уколико је то законом допуштено.

§ 161

(¹) У задужници, којом се даје новац малолетника у зајам, мора се свагда уговорити да веровник може тражити повратак целе главнице са каматама ако доспеле камате или поједини доспели оброк главнице не буду исплаћени кроз шест недеља, рачунајући од њихове доспелости.

(²) Трајбине трећих лица не смеју се купити за малолетнике, ако у задужници о тој трајбини није садржана изјава споменута у првом ставу или ако дужник такву изјаву не да накнадном исправом.

§ 162

(¹) Вредност непокретнице, на којој ће се укњижити зајам, утврдиће се, по правилу, судском проценом.

(²) Ако се та вредност може утврдити из катастра или из порезних исказа или ако је зајам очито незнатан према сразмерно великој вредности непокретнине, онда не треба процене.

(³) На судску процену позваће се и штитник. Ако се зајам даје на основу судске процене, којој штитник није присуствовао, он се мора накнадно преслушати о том, да ли се та процена може примити.

§ 163

(¹) Вредност зграда од набоја, дрвета или другог упаљивог материјала не сме се при процени узети у рачун.

(²) Вредност зиданих зграда, за које се плаћа порез од најамнине, може се према приликама утврдити по поресним исказима о најамнини према средњем приходу последњих шест година. При том ће се узети у обзир стање грађевине, потреба поправака, сви терети као и местне и друге прилике, које могу утицати на вредност.

(³) Зграда мора бити осигурана против штете од пожара код осигуравајућих завода одобрених од државе, а прималац зајма мора се обавезати, да ће непрекидно продужити осигурање док траје зајам, јер ће се иначе моћи одмах тражити исплата целог дуга.

§ 164

(¹) И ако је иначе понуђено законско обезбеђење, суд ће ускратити одобрење зајма, када, пошто брижљиво испита све околности, посумња у поузданост дужника, у његово право власништво на тим непокретнинама понуђеним у залогу, у каквоћу или вредност, или вредност тих непокретнина.

(²) Ако се у каквој заоставштини ради о томе да један од наследника преузме добро, које се по закону не сме делити, уз давање отплатине осталим наследницима, могу се отплатине за наследне делове малолетних наследника, премда њихово прописано обезбеђење није доказано, дати у зајам преузимаоцу добра, само ако је тај зајам обезбеђен хипотеком на наслеђеном добру с правом првенства пред осталим дуговима преузимаоца.

§ 165

(¹) Ако се у имовини малолетника налазе државне обвезнице са правом на згодитке, оне се не смеју продати, осим ако је то неопходно потребно за малолетника или ако је то у читу корист његову.

(²) Ако се у имовини малолетника налазе приватне задужнице, које нису довољно плодноне или не дају прописно обезбеђење, штитник ће се постарати да се уклоне ови недостаци или да се такве задужнице наплате. Ако о којој тражбини уопште нема исправе, штитник ће настојати да исправу прибави.

(³) Имовина малолетника, која је плодносно уложена на други начин, него што то § 160 наређује (н. пр. у деоницама акционарских друштава), може се по предлогу штитника уз пристанак суда оставити где је уложена док се не нађе повољна прилика за корисније улагање. При оцењивању оваквих случајева мора се нарочито пазити на то, да ли ти папири уживају добар кредит и повољан тецај и да ли би пренагљеном продајом тих папира могла настати већа штета него, кад би се ти папири још које време задржали у имовини малолетниковој.

Штитнички рачуни

§ 166

(¹) Штитници суду полажу своје рачуне писмено са потребним доказима. За имовину мањег обима може штитник, ако није вешт у састављању рачуна, донети суду своје белешке и доказе и дати рачун на судски записник. У том ће се случају, по потреби, позвати ближи сродници и о том рачуну и његовим прилозима преслушати, а рачун решити.

(²) Суд може и изван случајева набројених у Грађанском законнику ослободити законског заступника од дужности полагања рачуна, ако је имовина, којом управља, незнатна или ако су незнатни њени приходи; но суд може наредити, да буде обавештен на други начин о томе, како се рукује са таквом имовином.

(³) И у случајевима, у којима је штитник ослобођен од полагања годишњег рачуна, као и у случајевима, у којима штићеник нема никакве имовине, старатељски суд ће по потреби, а најмање сваке друге године затражити од штитника, да га извести о личним и имовинским приликама штићеника а тај ће извештај ако је усмен укратко забележити у старатељским списима.

§ 167

(1) У штитничком рачуну ће се најпре потпуно навести стање према пропису имовине и другим судским списима односно према закључку последњег рачуна, затим промене у стању основне имовине и најзад приходи и издатак током времена за које се рачун полаже. На том се основу има израчунати чисти износ имовине, који преостаје концем рачунске године уз назначење у чему се та имовина састоји, где се чува и како је уложена и обезбеђена.

(2) Које ставке примања издавања треба исправама доказати, то ће се просуђивати по њиховом износу и природи, као и по посебним приликама појединог случаја.

§ 168

Ако има више малолетника, посебан рачун за свакога од њих мора се поднети само ако они у примању и издавању не учествују подједнако.

§ 169

(1) Ако малолетник има какву трговачку радњу или какво индустријско или пољопривредно предузеће, а наредбом последње воље није друкчије одређено, суд може по својој оцени поверити управу штитнику или, ако тај није за то способан или се управе не може примити, којем стручњаку. У овом последњем случају је штитник овлашћен, да од управитеља у свако време тражи обавештење о стању радње (предузећа), а може у свако доба прегледати књиге и преписку (дописивање) те радње (тога предузећа).

(2) Годишњи закључни рачун потписан од штитника, а ако штитнику није поверена управа, и до управитеља мора се поднети суду. Рачун мора бити тако састављен, да се из њега јасно види имовина радње, односно предузећа у непокретнинама, роби, покретнинама, тражбинама (сигурним и несигурним) и у готовом новцу; колико радња (предузеће) дугује својим веровницима и у чему се састоји добитак или губитак у прошлој години. Код сваке од тих рубрика навешће се само односне укупне своте.

(3) Наређења овога параграфа примењиваће се и код оних трговачких друштава код којих је малолетник другар, уколико то допуштају друштвени уговори.

§ 170

Штитнички рачуни закључиваће се сваке године са последњим даном онога месеца, у којем је штитништво отпочело или који суд као дан закључка рачуна одредио; они се морају без обзира на то, да ли је расправа заоставштине, која је припала малолетнику, закључену или није по правилу поднета суду најдаље у року од два месеца. Осим тога штитник мора да положи закључни рачун у року од два месеца од дана којег се његово штитништво сврши (§ 178 став 3).

§ 171

Штитнички се рачун има тачно испитати, а при том треба нарочито пазити:

- 1) да ли је у рачуну потпуно у примање стављена првобитна имовина према попису и другим судским списима односно како је она у последњем рачуну назначена;
- 2) да ли се рачун у појединим ставкама слаже са приложеним исправама;
- 3) да ли су поједине ставке примања и издавања доказане како треба прилогом, уколико је то по њиховој природи могуће;
- 4) да ли периодична примања и плаћања теку непрекидним путем;
- 5) да ли има судског одобрења за оне послове и издатке, за које је оно по закону потребно, или ако га нема, да ли се то одобрење може накнадно дати;
- 6) да ли се целокупна имовина како треба чува и да ли је прописано обезбеђена, а готовина, која се неће морати употребити, плодносно уложена и
- 7) да ли је управа имовином била целисходна и корисна.

§ 172

Старатељски судови морају по могућности сами испитивати рачуне. Али ако су рачуни опсежни или је за њихово испитивање потребна особита спрема, могу га дати на испитивање једном или двојци заклетих вештака или јавном бележнику. И ближи сродници малолетникови који станују у седишту суда и који су за то способни могу се употребити за испитивање рачуна, али они немају права на награду. Другим вештацима одредиће се према њиховом уложеном труду награда за имовине малолетника.

§ 173

Вештаци поднеће суду своје мишљење као и примедбе о појединим ставкама, редом како су те ставке стављене у рачуну.

§ 174

(¹) При решавању рачуна суд ће и поред мишљења и примедба вештака сам оцени рачун, да ли има још каквих недостатака осим оних, које су вештаци истакли, и да ли су примедбе вештака основане. Нарочито ће се суд уверити да ли примања и издавања одговарају закону о наређењима старатељске власти и да ли се је имовином целисходно управљало.

(²) При оцењивању рачуна има се суд обазирати и на одгој малолетника, на његове личне особине, на стање и каквоћу његове имовине, као и на све остале прилике.

(³) Суд се по правилу неће обазирати на незнатне мане, чије је разјашњење скопчано са несразмерно великим трошковима и дангубом, а код незнатних и вероватних ставака не треба да тражи доказе, чије би прибављање изискивало несразмерно велике трошкове или велику дангубу.

§ 175

(¹) Ако у рачуну нема погрешака или ако има само таквих, које се могу исправити у следећем рачуну, или ако се нађу омашке у писању и рачунању, због којих не треба даљег извињања, суд ће решити рачун закључком у којем ће омашке у писању и рачунању сам исправити.

(²) Али ако буде од потребе, да се цео рачун преради или да се добава објашњење наложиће суд полагачу рачуна, да у одређеном року преради рачун или да даде потребно објашњење.

(³) Кад по томе налогу буде поступљено, суд ће донети коначну одлуку о рачуну, ако не буде потребно да се изврши ново испитивање од стране вештака или да се добаве нова објашњења.

§ 176

(¹) Ако штитник у одређеном му року не поступи по налогу суда, суд ће га на то принудити сходним средствима (§ 19) или га, према приликама, писменом наредбом опоменути, да ће и без њега о његовом рачуну донети одлуку, ако у новоодређеном року не поступи по налогу суда.

(²) Свакако треба настојати, да се рачун сваке управне године коначно реши пре протекла следеће управне године.

§ 177

(¹) У одлуци којом се коначно решава рачун о управи имовином малолетника, мора се навести: ко полаже рачун, о чијој имовини, за које време, уколико га суд нашао исправним, колико износи чиста имовина, колики је био приход у протеклој години а колики преостатак, који остаје код штитника или колико износи тражбина штитникова према малолетнику.

(²) На одобрени рачун ставиће се дане пословни број одлуке о одобравању рачуна.

§ 178

(¹) Чим наступи пунолетност и чим се реши закључни рачун, суд ће бившем малолетнику на његов захтев предати све штитничке рачуне са прилозима. Ако се рачун састоји из више листова, имају се сашити, а конач судским печатом утврдити. О предатим рачунима и прилозима саставиће се списак, на којем ће бивши малолетник потврдити пријем; тај ће се списак чувати у списима.

(²) Ако рачун обухвати имовину више малолетника, рачун се може предати тек кад престане штитништво за свс малолетнике, и то уз заједничку потврду свих бивших малолетника.

(³) Малолетници у погледу којих је престало штитништво могу ослободити штитника од дужности, да положи суду закључни рачун.

§ 179

Кад је штитник од своје дужности разрешен и његов закључни рачун одобрен не може се више по ванпарничном поступку расправљати и одлучивати о споровима у погледу

штитничких послова, него се они уколико је то уопште допуштено по § 18, могу само путем парнице решавати.

Предаја имовине

§ 180

(¹) Чим малолетник постаје својевластан, суд ће му предати његову имовину, ако за то нема законске препреке. Ако се имовина налази у рукама штитника, суд ће штитнику наложити, да изврши предају и да о том у одређеном року поднесе доказ. Попис имовине и одлука о закључном рачуну служиће подлогом предаје. У исто време ће суд наредити брисање забележбе малолетности у земљишним књигама.

(²) Ако малолетник за три месеца од како је постао својевластан не затражи, да му се преда имовина, која се чува код суда, суд ће га позвати, да у одређеном року ту имовину узме, јер ће се иначе она чувати као судска остава, а суд се неће више бринути за плодносно улагање и за изплаћивање камата главнице. Овај се позив мора доставити у властите руке.

(³) Ако је боравиште малолетника непознато или му није могуће позив доставити у властите руке, може се он позвати и огласом, али, ако се он томе позиву не одазове, неће се учинити промена у чувању и управи његове имовине.

Ослобођење од очинске власти и проглашење за пунолетног

§ 181

(¹) Кад се по грађанском закону тражи одобрење суда за ослобођење од очинске власти, отац ће надлежном старатељском суду дати о том своју изјаву, а суд ће, пошто и малолетника преслуша одобрити то ослобођење само онда, ако нађе, да је оно корисно по малолетника и да нема опасности, да би се то могло злоупотребити.

(²) Малолетник задобиће својевласт у погледу своје особе и имовине оног дана, којег одлука суда поставе правноснажном. Суд ће на основу ове одлуке издати ослобођеноме судску сведојбу о томе (§ 288) и наредити брисање забележбе малолетника у земљишним књигама.

(³) Ово ће се наређење сходно примењивати, кад се малолетник, који стоји под штитништвом, прогласи за пунолетног.

Продужење очинске власти или штитништво

§ 182

(¹) Кад је по Грађанском закону потребно, да се продужи очинска власт или штитништво преко времена малолетности, срески суд, надлежан за старатељске послове, извидеће стање ствари и свој образложени предлог о томе са свим списима послаће надлежном окружном суду ради одлучивања (§ 147).

(²) Одлука окружног суда доставиће се преко среског као старатељског суда оцу или штитнику и малолетнику. Ова одлука мора бити правноснажно донета и објављена (§ 105 став 1 и 2) још пре него што наступи пунолетност и има се забележити у земљишним књигама.

(³) У смислу прописа ставова 1 и 2 поступиће се и онда, кад се овакво продужење очинске власти или штитништва укида.

Одузимање очинске власти

§ 183

Када постоје услови Грађанског законика, по којима се оцу има одузети очинска власт, срески суд, надлежан по § 149, чим за то сазна, провешће по службеној дужности извиђаје саслушањем оца, уколико је то могуће, ближних сродника, а по потреби и укућана и других лица, која би могла дати обавештења, или суседа и на основу тога саставиће свој образложени предлог који ће са свима списима послати надлежном окружном суду ради одлучивања (§ 147). Одлука окружног суда доставиће се преко среског суда оцу.

Посебна наређења за ванбрачну децу

§ 184

Водиоци матица рођених дужни су случајеве рођења ванбрачне деце периодично пријављивати среском суду, у чијем се подручју које дете родило, и саопштити му бора-

виште матере и детета. Тај ће суд, ако је старатељски суд преслушањем матере или на сходан начин извидети и одлучити, да ли је и шта је потребно наредити за обезбеђење детета, а ако није надлежан старатељски суд, упутити ствар надлежном старатељском суду.

§ 185

(¹) Ако ванбрачни отац признаје, да је он отац детета, старатељски суд ће, уз назначење на који је начин утврдио његову истоветност, у записнику забележити то признање. Ако отац признаје очинство, али се не обавезе добровољно да плаћа довољну алиментацију, старатељски суд ће на основу проведених извиђаја и по преслушању ванбрачног оца, по службеној дужности, одредити износ алиментације и наложити ванбрачном оцу, да га под претном извршења у месечним оброцима унапред плаћа. Само ако одлука о износу алиментације зависи од доказа спорних чињеница, које се средством ванбрачног поступака не могу утврдити, упутиће суд штитника на парницу и наложити ванбрачном оцу да плаћа алиментацију у износу, који ће привремено одредити.

(²) Суд неће ни одређивати износ алиментације ако ванбрачни отац у довољној мери добровољно врши своје дужности или кад је према његовим приликама сасвим искључено, да би могао ма шта давати за издржавање детета.

(³) Када лице, које је означено за ванбрачног оца, не признаје очинство, старатељски суд наложиће штитнику да поведе парницу.

§ 186

Ако се према приликама мора за ванбрачно дете као за сиромашно тражити старање општине, старатељски ће суд помагати штитника саветом, и по потреби, по службеној дужности старати се о томе, да се завичајност (општинска припадност) детета утврди.

ТРЕЋИ ОТСЕК

Посебно наређење о скрбништву и помоћништву

1. Опште наређење

§ 187

(¹) Наређења предњих параграфа о штитништву сходно ће се примењивати и код лица, која су из других разлога, а не због малолетности, неспособна да се сама старају о својим пословима и којима закони дају особиту заштиту постављањем скрбника и помоћника.

(²) Зи њих и за њихове скрбнике и помоћнике вреде још и посебна наређења садржана у следећим параграфима.

2. Одузимање својевласти

Надлежност за поступак ради одузимања својевласти

§ 188

(¹) За поступак ради одузимања својевласти надлежан је средњи суд, у чијем подручју лице, коме се има одузети својевласт, има стално боравиште у време поведења поступка. Ако то лице у току поступка промени своје стално боравиште, може се поведење поступка пренети на средњи суд новог боравишта, ако је то потребно у циљу да се избегне знатни трошкови или знатно отежавање или одуговлачење поступка. Ако то суд одбије, онда одлучује о томе њему претпостављени окружни суд.

(²) За одузимање својевласти нашем држављанину, који нема у нашој држави своје стално боравиште, надлежан је онај средњи суд у нашој држави, у чијем је подручју лице коме се има одузети својевласт, имало своје последње боравиште, а ако није ни тога имало у нашој држави, онда ће Касациони суд одредити средњи суд за поведење тог поступка. Суд, који је према томе надлежан, може по одобрењу апелационог суда одустати од поведења или настављања поступка за одузимање својевласти нашем држављанину, који у иностранству има своје пребивалиште или боравиште, ако је скрбништво или штитништво, које је за њега одређено у иностранству, довољно за заштиту његових права и интереса.

Поведење поступака

§ 189

(¹) Потпуно или делимично одузимање својевласти због душевне болести или слабо-

умности бива по предлогу или по службеној дужности, а делимично одузимање својевласти због расипништва или због злоупотребе из навике алкохола (пијанства) или других живчаних отрова бива само по предлогу.

(²) Када се по службеној дужности има поступати, повешће поступак ради потпунога или делимичнога одузимања својевласти надлежан суд, чим сазна за такав случај, а у случајевима, кад се има поступати по предлогу, када то предложи лице, које је за то овлашћено.

(³) За стављање предлога овлашћени су: брачни друг онога, коме се има одузети својевласт, док није изречена растава од стола и постеље, сродници по крви у правој линији и лица, која су у побочној линији у сродству до четвртог степена или у тазбини до другог степена, ванбрачни родитељи или ванбрачна деца његова, ако живе с њим у заједници, као и његов законски заступник.

(⁴) Одузимање својевласти због душевне болести или слабоумности или због пијанства или злоупотребе живчаних отрова може предложити и државни тужилац када то захтева јавни интерес, а нарочито кад очигледно постоји опасност да би болесник могао угрожавати друга лица. Надлежан је државни тужилац код окружног суда, у чијем се подручју налази надлежни средски суд (§ 188).

(⁵) Одузимање својевласти због расипништва, пијанства или злоупотребе живчаних отрова може предложити и начелник оне општине, у којој лице, којем се има одузети својевласт, има своју завичајност или боравиште.

(⁶) Прогив лица које је под очинском власти или под штитништвом, не могу такав предлог ставити сродници по крви или по тазбини, већ га може ставити само законски заступник.

§ 190

(¹) У предлогу, да се поведе поступак ради одузимања својевласти, морају се навести чињенице, на којима се предлог оснива, као и доказна средства или средства којима се то чини вероватним.

(²) Ако се предложи поведење поступка ради одузимања својевласти због душевне болести или слабоумности, може суд наредити да предлагач поднесе лекарску сведоцбу о душевном стању болесника. Између дана прегледања, на основу којег је издана сведоцба, и дана подношења сведоцбе не сме проћи више од четрнаест дана. Таква сведоцба није потребна, ако још важи одлука, да се болесно лице има држати у заводу за душевне болести (§§ 197 до 199). Родитељи, деца, брачни друг, као и браћа и сестре болесника не смеју издавати такве сведоцбе.

Поступак

§ 191

(¹) Оно лице, које је ставило предлог, даље онај, коме се има одузети својевласт, као и његов заступник и привремени помоћник (§ 200) морају се позивати на све извијаје, саслушавања и на друге расправе и имају се преслушати о свим чињеницама битним за одлуку.

(²) Онај, коме се има одузети својевласт, неће се лично позивати само онда, ако не може никако доћи пред суд или ако би то могло бити штетно по његово здравље. У таквом случају позваће се место њега његов заступник, а ако га нема, поставиће му се за то скрбник. Против постављења таквог скрбника нема места правном леку.

(³) Лица споменута у ставу 1 овлашћена су, да ставе питања вештацима, сведоцима и лицима која могу дати обавештења да им означе оне тачке које сматрају важне за извијање и да разгледају списе и узму преписе списка.

(⁴) Суд наредиће потребно извијање, нарочито саслушањем сведока, вештака и лица од којих би се могао обавестити о правом стању ствари и прибављањем извештаја о току болести, о понашању и ранијем животу онога, коме се има одузети својевласт.

(⁵) Лице, коме се има одузети својевласт, мора се лично саслушати. У циљу личнога саслушања суд може наредити, да се уз потребну пажњу доведе суду или да се саслуша преко средског суда његовог боравишта. Ако се то лице налази у којем заводу за душевне болести или у којем сличном заводу, саслушаће се, по правилу, у том заводу. То лично саслушање може изостати само, ако саслушање уопште није изводљиво или се бар без штете по здравље лица, коме се има одузети својевласт, не може извршити.

§ 192

(¹) Када се има неком лицу одузети својевласт због душевне болести, слабоумности или због злоупотребе живчаних отрова из навике, онда то лице морају судски прегледати један или два вештака (§ 198 став 2 и 4 до 6).

(2) Од поновног саслушања и прегледања лица, коме се има одузети својевласт, може се одустати, ако је то лице у току последњих шест месеци било судски прегледано приликом његовог примања у један од завода споменутих у § 197 и ако по сведоцима управника завода и по резултату извијаја међутим није наступила битна промена у његовом душевном стању. У таквом случају узео се резултат ранијих извијања као основа за доношење одлуке о одузимању својевласти.

(3) Суд може наредити, да се лице, које се има прегледати, привремено, а најдуже на три месеца смести у који завод за лечење душевних болести, ако је то по мишљењу лекара ради утврђења душевног стања неопходно потребно и изводљиво без штете по здравље и друге прилике лица, које се има прегледати. Такав закључак мора се доставити и лицу које се има прегледати. То лице може се против те наредбе послужити правним леком.

(4) Ако се лице, које се има прегледати, или завод у који је оно примљено, не налази у подручју надлежног суда, лично саслушање и лекарско прегледање вршиће се преко среског суда, где се оно налази.

Одлука о одузимању својевласти

§ 193

На основу потпуно извијенога стања ствари, срески суд поднеће списе са својим образложеним предлогом надлежном окружном суду ради одлучивања (§ 147). Окружни суд мора своју одлуку, изложивши резултат поступка, образложити. У тој ће се одлуци решити и питање ко ће и који трошак поступка сносити.

§ 194

(1) Ако су утврђене претпоставке за одузимање својевласти због пијанства или злоупотребе живчаних отрова из навике, али се према резултату извијања може оправдано очекивати, да ће се прегледани поправити, срески суд може одложити на извесно време подношење списа окружном суду ради одлучивања. Суд може ово одлагање учинити зависним од тога да се то лице има подврћи лечењу у којем од суда одређеном заводу за одучавање од те зле навике. Ово време не сме бити краће од шест, ни дуже од дванаест месеци.

(2) По протеку тога рока срески суд поднеће списе окружном суду и у свом образложеном предлогу узео је у обзир и успех лечења. Али срески суд ће то учинити још пре него што тај рок протече, чим се покаже, да се без одузимања својевласти не може очекивати поправка лица, коме се има одузети својевласт, или ако то лице привремено напусти означени му завод без оправданог разлога, или лечење осујети или ако буде отпуштено из завода због нарушења реда у заводу.

Враћање својевласти и преиначење стања несвојевласти

§ 195

(1) Кад више не постоје претпоставке за одузимање својевласти, вратиће се својевласт, одузета због душевне болести или слабоумности, по службеној дужности или по предлогу, а у осталим случајевима одузимања својевласти само по предлогу.

(2) Предлог за враћање својевласти одузете због душевне болести или слабоумности могу ставити лице коме је одузета својевласт или његов заступник као и лица побројана у § 189 став 3, а предлог за враћање својевласти одузете због других разлога само лице коме је својевласт одузета или његов заступник.

(3) Ако душевна болест или слабоумност још није престала, али се је здравствено стање поправило толико, да би било довољно делимично одузимање својевласти, онда се потпуно одузимање својевласти може претворити у делимично. Предлог за то могу ставити иста она лица, која би била овлашћена предложити враћање својевласти.

(4) Када је у питању враћање својевласти или преиначење стања несвојевласти, у погледу надлежности и поступка сходно ће се примењавати наређења § 188, односно §§ 190, 192 став 1 и 193.

§ 196

Ако је предлог за враћање својевласти или за преиначење стања створеног одузимањем својевласти правноснажно одбијен и ако се према резултату поступка мора са сигурношћу узети, да се за ближе време не може очекивати излечење или знатно поправљање здравственог стања, срески суд може одлучити, да се пре протеча одређеног рока, не може понова предложити враћање својевласти или преиначење стања створеног одузимањем своје-

власти, осим ако се поправљање стања лица, коме је својевласт одузета, довољно вероватним учинило. Овај рок не сме бити дужи од годину дана. Предлог стављен противво тој одлуци може се одбити без даљег поступка.

Поступак при примању у завод за душевне болести или сличне заводе

§ 197

(1) Управници јавних или приватних завода за лечење душевних болести, кад умоболног болесника без његовог пристанка приме у завод на лечење и старање, дужни су најдаље за четрдесет осам сати јавити то среском суду у чијем се подручју завод налази. Уједно, уколико је то могуће, имају јавити и природу болести и чиме се она доказује. Својевољно ступање у завод мора бити потврђено писменом изјавом болесника датом пред управником завода и пред два сведока, који нису у служби завода нити спадају међу лица побројана у § 189 став 3. Ова изјава може се у свако доба опозвати.

(2) Чим се болесник, који је на свој захтев примљен у један од споменутих завода, ограничи у слободи кретања или општења са спољним светом, мора се и у погледу њега учинити пријава среском суду најдаље у року од четрдесет и осам сати од почетка тог ограничења.

(3) Због одуговлачења или пропуштаја пријаве суд ће управника приватног завода казнити новчаном казном до 10.000 динара. У исто време саопштиће случај надлежној управној власти ради даљег поступка. Управник одговара и за пропусте заводских намештеника. Због више повреда споменутих дужности може управна власт наредити уклањање управника завода или одузимање концесије,

(4) Ако управник јавног завода ту своју дужност пропусти, срески суд саопштиће то надлежној претпостављеној власти.

§ 198

(1) Ако пријем у један од споменутих завода није наређен од којег суда, срески суд у чијем подручју се налази завод, чим о пријему добије пријаву или иначе за њ сазна, има да одмах по следећим прописима поведе поступак и да, по могућности, у року од три недеље, рачунајући од дана пријема пријаве, донесе одлуку, да ли се дотично лице сме задржати у заводу.

(2) Одлука се мора оснивати на прегледу лица примљеног у завод од стране једнога или двојице вештака; тај преглед вештаци врше под надзором и упуствима судије.

(3) О наређеном прегледу мора се обавестити банска управа, која може одредити да њезин здравствени орган суделује при прегледању. Овај може стављати питања лицу задржаном у заводу и судским вештацима.

(4) Судија поставља вештаке, и то из реда лекара, који имају специјалну спрему и искуство у душевним болестима. Ако је потребно може се наредити поновно прегледање болесника или допуњавање вештачког мишљења по истим или другим вештацима.

(5) По правилу један вештак има да буде државни или самоуправни лекар или судски лекар. Други вештак може бити и лекар јавног завода за душевне болести, али се никако не сме поставити као вештак лекар приватног завода у коме је примљено лице, које се има прегледати, нити лекар који је са овим заводом у сталној пословној вези. Ни један од вештака не сме са лицем, које се има прегледати, ни са лицем, на чији је предлог то лице примљено у завод, ни са власником, ни са водећим (главним) лекаром приватног завода, у коме се то лице налази, бити у сродству у правој линији, а у побочној линији до четвртог степена, нити у тавбини до другог степена.

(6) За преглед је довољан један вештак ако према лекарској сведоци, на основу које је то лице примљено у завод, или према сумарном извештају управе завода о лекарском прегледу тог лица у заводу, или према другим поузданим саопштењима то лице очигледно болује од душевне болести или је слабоумно. Други ће се вештак позвати, ако то захтева лице задржано у заводу или његов заступник или ако се при прегледању покаже да је случај сумњив.

(7) Судија, који води и надзире лекарски преглед има да извиди све што је потребно и што би могло користити, да се донесе правилна оцена о душевном стању лица примљеног у завод; то ће он чинити помоћу саслушања сведока и лица која могу дати обавештења, помоћу списка, исправа и предмета увиђаја, тражењем извештаја власти и другим сходним извиђањима.

(8) Ако то судија тражи, јавни или приватни заводи за душевне болести и за посматрање морају му дозволити да прегледа у заводу повести болести или друга слична утврђења о лицу задржаном у заводу или о лицима с овим сродним, а ако он то захтева, морају му дати и преписе тих својих списка.

(9) Судија има да лично саслуша лице задржано у заводу, а ако има за то сметње, има се о томе известити. Лице задржано у заводу и лекари и службеници завода, по правилу, саслушавају се у заводу. У сврху ових саслушања судији се мора у свако доба дозволити, да дође у завод, али управа јавних завода има он да унапред обавести о свом доласку.

(10) На основу резултата извиђања и прегледа суд одлучује да ли се лице задржано у заводу сме и даље у заводу задржати или се има из истог пустити као душевно здраво. О томе известити старатељски суд.

§ 199

(1) Одлука, да се неко сме задржати у заводу за душевне болести не смета да старатељски суд што друго нареди. Наредено задржавање важи најдуже једну годину. Али се у судској одлуци може одредити краћи рок за задржавање.

(2) Ако старатељски суд није међутим што друго наредио, може се задржавање продужити преко рока споменутог у првом ставу, али то само на основу поновног саслушања задржаног лица од стране судије и на основу поновног прегледа истог лица од стране једног или двојице вештака.

(3) Ако се може с разлогом узети, да је престала потреба за даље задржавање у заводу, лице задржано у заводу коме својевласт још није одузета, као и његови родитељи, деца, брачни друг, браћа и сестре и његови заступници могу и пре истека споменутог рока, захтевати, да се болесник изнова прегледа и да се на основу тога донесе одлука да ли да се он пусти из завода.

(4) Ако се одбије предлог, да се лице задржано у заводу из истог пусти, суд може одлучити да нема места поновном испитивању разлога за задржавање пре протека рока, за који је задржавање одређено.

(5) Против судске одлуке да се неко има задржати у заводу за душевне болести могу уложити рекурс: то лице и његови заступници и здравствени орган банске управе, а против одлуке да се неко из таквог завода пусти, могу уложити рекурс здравствени орган банске управе и управник завода.

(6) Одгодну моћ имају само рекурс здравственог органа банске управе и управника завода за душевне болести. Против одлуке другостепеног суда нема места даљем правном леку.

Привремено старање

§ 200

(1) Кад се против својевласнога лица покрене поступак ради одузимања својевласти или кад се такво лице прими у завод за лечење душевних болести или у сличан завод, мора му се, по предлогу или по службеној дужности, поставити привремени помоћник, ако је то због заштите његове неопходно потребно. Пре него се постави привремени помоћник има се преслушати онај, коме треба поставити таквог помоћника, ако је то могуће без штете по циљеве поступка.

(2) За постовљање привременог помоћника надлежан је срески суд, споменути у § 188, или срески суд, који има одлучити о задржавању у заводу за душевне болести или у случајном заводу. Кад је против лица, против кога је покренут поступак ради одузимања својевласти због душевне болести или слабоумности или које је примљено у завод за душевне болести поднета тужба или дозвољено извршење, може у хитним случајевима парнични односно извршни суд поставити томе лицу скрбника у смислу § 109 Грађанског парничног поступника.

(3) Постављање привременог помоћника саопштиће се надлежном старатељском суду, и забележиће се у земљишне књиге. Старатељски суд може друго лице поставити за привременог помоћника.

(4) Привремени помоћник разрешиће се без одлагања своје дужности по предлогу или по службеној дужности, чим заштита није више потребна. Разрешење наредиће се поред тога још и онда, када предлог за одузимање својевласти буде правноснажно одбијен или кад поступак за одузимање својевласти буде правноснажно обустављен или кад се на основу одлуке о одузимању својевласти постави скрбник или помоћник.

Достављање одлука

§ 201

(1) Одлука којој је о одузимању својевласти (§ 183), о враћању својевласти или о преиначењу стања несвојевласти (§ 195) одлучено, има се доставити предлагачу, лицу на које

се одлука односи, његовом заступнику као и привременом помоћнику, ако је такав постављен (§ 200).

(2) Одлука, којом се наређује задржавање у заводу за душевне болести (§ 198) има се доставити лицу, чије је задржавање наређено, његовом заступнику и привременом помоћнику, затим управнику завода као и здравственом органу банске управе.

(3) Достава одлуке лицу, којем се има одузети својевласт или које се има задржати у заводу за душевне болести, може изостати само онда ако би то с обзиром на његово здравствено стање било бескорисно или би за његово здравствено стање било штетно; у таквом случају ће се одлука доставити његовом заступнику. Ако то лице нема заступника, поставиће му се скрбник за примање одлуке. Против одлуке о постављању скрбника нема места правном леку.

(4) У отправку одлуке мора се упозорити на право рекурса и на рок, у ком се рекурс има поднети.

(5) Отправак одлуке о задржавању у заводу за душевне болести има се доставити и суду споменутом у § 188, а отправак одлуке којом се лицу задржаном у заводу за душевне болести одузима својевласт или се за њега поставља скрбник или помоћник, управнику завода, у којем се болесник налази или под чијим се надзором негује изван завода. Отправак одлуке којом се одлучује о одузимању или враћању својевласти или о преиначењу стања несвојевласти доставља се и старатељском суду. Одузимање својевласти болеснику, који се негује изван јавног завода за душевне болести, а исто тако и постављање помоћника или скрбника таквом болеснику саопштиће се првостепеној општој управној власти и општинској власти његовог боравишта.

Почетак дејства одузимања својевласти, њеног враћања или преиначења стања несвојевласти

§ 202

Одлука, којом се својевласт одузима или својевласт враћа или потпуно одузимање својевласти претвара у деломично, има правно дејство од почетка онога дана, којег је та одлука достављена лицу, на чију се својевласт она односи, или ономе ко то лице има да заступа (§ 201 став 3). Али суд може у одлуци одгодити дејствовање те одлуке до почетка онога дана, којег одлука постане правоснажном.

Објављивање и забележавање у земљишним књигама

§ 203

(1) Кад одлука о одузимању или враћању својевласти, или одлука којом се потпуно одузимање својевласти претвара у деломично задобије правно дејство има се одмах објавити на начин прописан у § 311 Грађанског парничног поступника.

(2) Ако стараник има непокретнина, старатељски ће суд по службеној дужности наређити, да се одузимање и враћање својевласти забележи у земљишним књигама, односно да се та забележба у случају враћања својевласти избрише.

Одузимање својевласти иностранцу

§ 204

(1) Одузимање својевласти иностранцу припада надлежној власти државе којој иностранец припада.

(2) Домаћи суд (§ 188) ће за иностранца, који има своје стално боравиште у нашој држави, предузети све мере које су потребне за заштиту његове особе и његове имовине и нарочито ће му, ако за то постоје услови споменути у § 200, поставити привременог помоћника. Ове мере важиће док надлежна инострана власт не донесе своју одлуку. Домаћи суд известиће без одлагања надлежну инострану власт о привременим мерама и о предлозима који су њему или којем другом домаћем суду стављени ради одузимања својевласти. Ако од надлежне иностране власти у остављеном јој примереном року не стигне одлука, превешће се поступак по нашим законима.

(3) Одузимање својевласти изречено од нашег суда може се ставити изван снаге, ако надлежна власт државе којој иностранец припада, изрекне, да нема претпоставака за одузимање својевласти или ако се иностранцу одлуком надлежне власти његове државе својевласт врати.

(4) Уколико постоје државни уговори или посебна наређења, поступаће суд по њима.

Трошкови

§ 205

(1) У случајевима §§ 197 до 199 као и случајевима, у којима се има поступати по службеној дужности. (§ 189 став 1) или по предлогу државног тужиоца (§ 189 став 4), држава ће предујмити трошкове поступка.

(2) Уколико је поступак довео до одузимања или враћања својевласти, или до преиначења стања несвојевласти, трошкови поступка намириће се из имовине стараника. Али кад је поступак поведен по службеној дужности или по предлогу државног тужиоца, стараник ће сносити трошкове само онда, ако тиме није доведено у опасност издржавање његово или његове породице. Уколико стараник из овога разлога не може да сноси трошкове поступка, сносиће их оно лице, које је по закону дужно да стараника издржава. Уколико ни то није могуће без опасности по издржавање тога лица или његове породице, трошак ће сносити држава.

(3) Кад се поступало по предлогу овлашћеног лица, а предлог се коначно одбија, то ће лице сносити проузроковани трошак. То не важи за државног тужиоца, ако је он поднео предлог.

(4) Ако се поступило по службеној дужности или по предлогу државног тужиоца, а поступак се не сврши потпуним или делимичним одузимањем својевласти, трошак ће сносити држава сем случаја, ако је за покретање поступка дало повода друго лице, а оно је при томе поступало злонамерно или крајним нехатом. У таквом случају трошкове ће сносити лице које је за то дало повода.

(5) Трошкове поступка по наређењима §§ 197 до 199 има до сноси лице које је задржано у заводу за душевне болести или у сличном заводу. Али суд може наложити накнаду ових трошкова, у целости или делимично, ономе који је дао повода стављању у такав завод, ако је при томе поступао злонамерно или крајњим нехатом. Уколико би лице задржано у заводу имало да сноси трошкове поступка, сходно ће се примењивати наређења става 2 реченица 2 и 3.

(6) Кад су према горњим прописима више лица дужна да носе трошак, њихова је обавеза солидарна.

(7) Трошка око поступања појединог учесника у поступку сносиће свако лице за себе

ЧЕТВРТИ ОТСЕК

Старатељска поверенства и старатељски савети

Старатељска поверенства

§ 206

(1) Свака општина може тражити, да јој се одобри установљење старатељског поверенства, које ће на подручју те општине вршити све послове старатељског суда, ако се она обавезе, да ће сносити све личне и материјалне издатке старатељског поверенства, и ако прими на себе пуну одговорност за сваку штету, која би могла настати од управљања имовином стараника.

(2) То могу тражити и више општина заједно, ако се уз одобрење надлежне управне власти сложе у погледу учешћа у трошковима, о месту где ће бити седиште поверенства и о уређењу поверенства, а може то тражити и које друго самоуправни тело за поједине општине или за скуп општина у своме подручју.

§ 207

Одобрење за установљење старатељског поверенства даје Министар правде у спору са Министром унутрашњих послова, и то на образложен предлог надлежног самоуправног тела, а по саслушању надлежног бана и претседника, апелационог суда. Ово се одобрење не може дати, ако нису испуњени услови из § 206.

§ 208

(1) Старатељско поверенство састоји се из старешине среског суда или његовог заменика као претседника, правнога известиоца, који мора бити оспособљен за вршење судијске

службе, и потребног броја приседника као чланова старатељског поверенства. Служба приседника је почасна.

(2) Општинско заступништво бира на четири године шест приседника старатескога поверенства, а ако подручје надлежности старатељског поверенства обухвата преко 50.000 становника, дванаест приседника.

(3) За приседника старатељског поверенства може бити изабрано свако 30 година старо својевласно писмено лице које ужива добар глас.

(4) Општинско заступништво има осим тога поставити чиновника који ће вршити задатак правног известиоца (став 1), као и старати се за потребно рачунско, благајничко и писарничко особље као и за све друго што је потребно са уредно пословање поверенства.

(5) Чланови старатељског поверенства као и остало особље поверенства полажу пред претседником поверенства заклетву, да ће бити верни владајућем Краљу и да ће дужност члана старатељског поверенства савесно вршити.

(6) Прописи §§ 15 до 23 Грађанског парничног поступка о искључењу и изузећу судија сходно ће се примењивати и на чланове поверенства с том изменом, да о изузећу чланова поверенства, осим претседника, одлучује коначно претседник поверенства.

§ 209

Уколико у овом закону није што друго наређено, старатељско поверенство у старатељским пословима има иста права и дужности као и срески старатељски суд и недлежно је за све старатељске послове свога подручја исто овако као и срески суд.

§ 210

(1) Старатељско поверенство доноси своје одлуке већином гласова у већу, у којем, осим старешине среског суда или његовог заменика и правног известиоца, морају бити барем још три приседника. Уосталом и овде ће се сходно примењивати прописи § 12 Грађанског парничног поступка.

(2) Наредбе и налоге, којима се само припрема ток поступка, а не решава о самој ствари, доносиће изван седнице сам претседник или по његовом наређењу правни извештач или који други члан поверенства.

§ 211

(1) Против одлука старатељског поверенства има места рекурсу једнако као и против одлуке среских као старатељских судова према наређењима првога дела овога закона.

(2) Одлуке старатељског поверенства извршиће судови исто онако како извршују одлуке старатељских судова (§ 19).

Старатељски савети

§ 212

(1) Где нема старатељских поверенстава, постављаће се за помагање старатељског суда старатељски савети, којима ће бити дужност да старатељском суду саопштавају све за вођење старатељских послова важне чињенице и опажене недостатке или неправилности у управљању имовином стараника и њиховом васпитању. Кад то буде потребно, старатељски савети послужиће суду својим саветом и мишљењем, као и давањем обавештења, како би се што више унапредили интереси лица, која су под старатељством.

(2) Старатељски савети су дужни нарочито:

1) пријавити суду кад треба поставити штитника, саштитника, скрбника или продужити штитничку власт;

2) пријавити суду сваки случај занемарења неге и васпитања, злоупотребе родитељске власти или невршење родитељских дужности;

3) саопштити суду имена оних лица, која су подесна за штитнике или скрбнике, као и то, да ли су та лица приправна, да се приме те дужности; и

4) помагати штитнике и скрбнике саветима у вршењу њихове дужности.

§ 213

(1) Претседник окружног суда по предлогу општинског одбора (градског заступства), а по преслушању старешине среског суда, поставиће за сваку општину примерни број старатељских саветника,

(²) За старатељског саветника може бити постављено свако 30 година старо својевласно писмено лице које ужива добар глас. У првом реду поставиће се као саветници претставници признатих вера, наставници и друга лица, која се истичу социјалним и добротворним радом.

(³) Старатељски саветници заветоваће се старешини среског суда, да ће своју дужност савесно вршити и да ће радити на унапређењу интереса лица, која су под старатељством. Служба је њихова почасна.

Преписка старатељских поверенстава и старатељских саветника

§ 214

Преписка старатељских поверенстава и старатељских саветника са јавним властима ослобађа се свих такса и плаћања поштарине.

Ближа наређења о старатељским поверенствима и саветима

§ 215

Ближа наређења о старатељским поверенствима и старатељским саветима издаће Министар правде по споразуму са другим надлежним министрима.

ЧЕТВРТИ ДЕО

О УСВОЈЕЊУ И ПОЗАКОЊЕЊУ

1) Усвојење

§ 216

(¹) За решавање молби ради потврде уговора о усвојењу надлежан је окружни суд.

(²) Поступак ради усвајања може се код суда покренути само на основу писменог или у судски записник примљеног уговора усвојиоца (поочима, помајке) и усвојеника (посинка, поћерке) или његовог законског заступника. Писмени уговор мора бити састављен у облику јавнобележничког акта или оверен од суда или јавног бележника.

§ 217

(¹) Кад је потребно одобрење старатељског суда, молба са уговором о усвојењу предаће се среском суду, који врши старатељску власт над усвојеником.

(²) Срески суд, пошто утврди да има изјава о привољењима и пристанцима потребним по Грађанском законнику, састављених у облику прописаном за сам уговор, извршиће потребне извиђаје о породичним и имовинским одношајима, о годинама старости поочима, помајке и усвојеника и доставиће све списе заједно са својим образложеним предлогом окружном суду на решење.

(³) Ако није потребно одобрење старатељског суда, молба са уговором о усвојењу поднеће се непосредно оном суду, у чијем подручју усвојилац има своју општу меству надлежност.

(⁴) Тај окружни суд ће стање ствари извидети и потврдити усвојење, ако за то постоје све законске претпоставке.

§ 218

(¹) Одлука окружног суда доставиће се усвојицу и усвојенику, а ако овај није својевластан, његовом законском заступнику и старатељском суду.

(²) Кад одлука, којом се потврђује уговор о усвојењу, постане правноснажном, она ће се доставити надлежној власти ради увођења у матичне књиге, а изворник уговора, на који ће окружни суд ставити одлуку о потврди, чуваће се код окружног суда одвојено од других списа.

2) Позакоњење

Утврђење очинства

§ 219

Код позакоњења накнадним браком ванпарнични суд не поступа, осим случаја споменутог у следећем параграфу.

§ 220

(1) Очинство ванбрачног детета, у циљу да се дете сматра доцније закљученим браком позаконеним, утврдиће се после смрти оца по ванпарничном поступку. Исто тако ће се у смислу прописа Грађанског законика ради позаконјења после смрти оца по ванпарничном поступку утврдити, да је ранија брачна препрека уклоњена или да који брачни друг није, без своје кривице, знао за брачну препреку.

(2) Очинство ће се моћи утврдити одлуком ванпарничног суда само онда, кад постоје такве чињенице и околности, из којих несумњиво произлази да се умрли сматрао и признавао оцем тога детета, и ако они, који би били позвани на наследство умрлога оца, то очинство основано не оспоре.

(3) За поступак надлежан је, у случају ако је за дете, које се има позаконити, већ постављен штитник или скрбник, старатељски суд, а у другим случајевима срески суд, код којег то дете у грађанским парницама има своју општу месну надлежност.

(4) Правоснажну одлуку, којом се утврђује очинство, доставиће суд надлежној власти ради увођења у матице.

Позаконјење милошћу Владаоца

§ 221

(1) Молба за позаконјење милошћу Владаоца предаће се, ако дете није својевласно, среском као старатељском суду, иначе среском суду који је за ванбрачно дете у грађанским парницама опште месно надлежан.

(2) Срески суд, којем та молба буде поднесена, извидеће стање ствари и све одлучне околности и послаће списе Апелационом суду са својим образложеним мишљењем, а ако дете није својевласно, и са својом изјавом о пристанку или непристанку.

(3) Апелациони суд ће списе са својим мишљењем поднети Министарству правде ради подношења Краљу.

§ 222

(1) Владаочево решење саопштиће срески суд странкама и надлежној власти ради уписа у матице рођених.

(2) Решење о позаконјењу има правну снагу од дана кад га је Владалац потписао.

ПЕТИ ДЕО

Добровољна процена и продаја

§ 223

Свако може тражити да му се предмети његовог власништва преко суда процене и да се јавно продаду.

Надлежност

§ 224

(1) За процену као и за дражбу непокретних и покретних телесних ствари надлежан је онај срески суд, у чијем се подручју те ствари налазе. Ако се непокретно добро налази у подручју више среских судова, тражилац процене или продаје има право да изабере суд, код којег ће то тражити.

(2) За процену и дражбу надлежан је срески суд, у чијем подручју пребива или борави веровник, но ако је тражбина укњижена, надлежан је, по избору молитеља и онај суд, у чијем подручју лежи непокретнина том тражбином оптерећена. За процену и дражбу других имовинских права надлежан је срески суд, у чијем подручју овлашћеник пребива или борави, а ако вршење права обухвата употребљавање или искоришћавање непокретне или покретне телесне ствари, онда срески суд споменут у првом ставу.

(3) Добровољну продају покретних телесних ствари провешће суд само, ако оне спадају у још неуручену заоставштину или у имовину лица под старатељством. У свим осталим случајевима добровољна продаја покретних телесних ствари може се тражити само код управних власти по прописима, који за њих постоје.

§ 225

Извршење процене или дражбе суд може поверити и јавном бележнику, а у погледу покретних телесних ствари и начелнику општине.

Поступак

§ 226

Уколико овај закон што друго не наређује, овде ће се сходно примењивати прописи о процени и дражби садржани у Закону о извршењу и обезбеђењу и у Уредби о процењивању предвиђеној у § 113 став 5 тога закона.

Процена

§ 227

Суд ће по службеној дужности изабрати вештаке и с њима извршити судску процену. При томе суд није везан за предлоге странака,

§ 228

Процене извршене на молбу власника не могу имати правног дејства према лицима која о томе нису унапред обавештена.

Дражба

§ 229

Кад то власник захтева дозволиће се добровољна продаја и без претходне процене али власник мора назначити почетну (искљичну цену).

§ 230

(¹) Ако се друкчије не предложи, суд ће одредити само једно дражбено рочиште на којем се неће примати понуда испод почетне цене.

(²) У одлуци којом се одређује дражба навешће се, шта ће се учинити са куповном ценом.

Дражба непокретнина

§ 231

(¹) Код одређивања добровољне дражбе непокретнина суд има особито пазити, да дражбени услови буду јасни и разговетни, да у њима не буде одредаба, због којих би продаја била недопуштена или неваљала или таквих одредаба, које би могле бити повод споровима или непоразумима. Ако суд таквих недостатака нађе, има позвати учеснике, да их уклоне, јер се иначе неће одредити дражба.

(²) У огласу, који ће се издати има се напоменути породично и рођено име и пребивалиште продаваоца тачно означавање непокретнина, која се продаје, и почетна цена. Уз то треба нарочито навести, да је продаја одређена услед добровољног захтева власника и да ће услед тога сви терети, дакле и укњижено заложно право веровника остати нетакнуто без обзира на куповну цену, која ће се продајом постићи.

(³) Обавештењу и опомени веровника, која је прописана у извршном поступку, нема места при добровољној дражби.

§ 232

(¹) Власник може дражбеним условима за себе задржати право да у одређеном року одобри или не одобри продају, но то се мора у огласу нарочито напоменути. Када то право за себе не задржи, припашће непокретнина оном, који је највише понудио (§ 230 став 1), и та продаја се сматра неопозивом.

(²) Суд ће купцу и продавцу издати исправу о продаји.

Полагање куповне цене суду

§ 233

Ако суд није што друго наредио (§ 230 став 2), куповна цена има се одмах, а најдаље за три дана код суда положити.

Трошкови

§ 234

Трошкови око процене или продаје, нарочито пристојбе вештака, дневнице и путне трошкове изасланика суда, судски изасланик има сходно наређењу § 87 навести у свом извештају или у записнику о процени или продаји, а суд ће одмерити њихов износ и наредити њихову исплату, уколико их није странка по наређењу суда већ унапред положила.

ШЕСТИ ДЕО

Проглашење несталог за умрлог и доказивање смрти

Надлежност

§ 235

(¹) За проглашење несталог за умрлог као и за поступак ради доказивања да је нестали умро надлежан је окружни суд у чијем је подручју отсутник имао последње своје пребивалиште или, ако тога није имао, где је последње време боравио. Ако наш држављанин није имао у нашој држави ни пребивалиште ни боравиште, или се ово не може утврдити, онда ће Касациони суд одредити окружни суд, који ће бити надлежан.

(²) Расправа и доношење одлуке спада у дужност судије појединца кога за то претседник окружног суда одреди.

(³) У поступку за проглашење несталог за умрлог и за доказивање да је нестали умро примењује се општа наређења овог закона уколико у овом делу није што друго наређено. Предлагач и друга лица могу се саслушати и под заклетвом.

Проглашење несталог за умрлог

§ 236

(¹) Проглашење несталог за умрлог може тражити сваки, ко има правни интерес, да се утврди смрт несталог, као и државно правобраништво у јавном интересу.

(²) Молба ради проглашења несталог за умрлог може се поднети најраније годину дана пре него што протече рок који по Грађанском закону мора протећи да се неко прогласи за умрлог. Ако се хоће да тражи проглашење за умрлог несталог лица, које је у рату било тешко рањено или је као учесник у рату било нестало или које се налазило у којој блиској смртној опасности у смислу прописа Грађанског законика, може се молба за проглашење поднети одмах посла догађаја, који је угрозио живот несталог. Али одлука о проглашењу несталог за умрлог не може се ни у којем случају донети док не протече законски рок.

У молби треба вероватним учинити овлашћење за доношење молбе као и навести и вероватним учинити чињенице, које по грађанском законнику служе за основ одлуци о проглашењу несталог за умрлог.

§ 237

(³) Чим се поднесе молба која одговара наређењима § 236, суд ће несталом поставити скрбника коме ће наложити, да прибави потребна обавештења о несталоме, и сам провести потребне извиђаје (§ 2 бр. 5) о томе да ли постоје услови за поведење поступка. Ако по проведеним извиђајима нађе да ти услови постоје, издаће оглас у коме ће навести битне околности тога случаја и позвати несталог и свакога, који би имао каква знања о животу несталог, да то јави суду или постављеном скрбнику, јер ће се по протеку рока, у огласу назначенога, нестали прогласити за умрлог.

(²) Рок огласа траје годину дана. Али у случајевима споменутим у § 236 став 2 реченица друга огласни рок продужиће се до протекла рока, који је за те случајеве предвиђен у Грађанском законнику као услов за проглашење за умрлог.

(³) Оглас ће се прибити на судску таблу обзнанити у општини у којој је нестали пребивао, а, према приликама, и у другим општинама и једанпут објавити у новинама одређеним за службене објаве тога суда. Суд може наредити да се оглас објави и више пута, а може га објавити и у другим новинама.

(⁴) Дан којег се свршава огласни рок има се у огласу календарски означити, и то тако да од дана објаве огласа у новинама одређеним за службене објаве протече најмање рок предвиђен у ставу 2.

§ 238

(1) Кад протече рок назначен у огласу, су ће по поновљеној молби донети одлуку

(²) Ако суд нађе, да постоје сви услови Грађанског законика, прогласиће несталог за умрлог, а у одлуци изреком назначити дан, а према могућности и тренутак, који се према тим прописима има сматрати као време његове смрти. Правноснажна одлука доставиће се водиоцу матице ради провођења у матичним књигама.

§ 239

Други закони прописују да ли је за склапање новог брака потребно, да се брак несталога лица прогласи раскинутим, ко то може тражити и по којем ће се поступку о таквом захтеву одлучити.

Доказивање да је нестали умро

§ 240

(1) Ако се смрт несталога не може доказати јавним исправама, лица поменута у § 236 могу код суда (§ 235 став 1) предложити, да се проведе доказ о смрти и донесе одлука да се смрт несталога има сматрати доказаном.

(²) У таквом ће се случају сходно примењивати наређења §§ 236 и 237. Ако суд нађе да има места томе поступку, поставиће скрбника и издаће оглас. За овај оглас вреди пропис § 237, с том изменом да огласни рок не сме бити краћи од три месеца. Доказивање се може провести и пре протекла огласног рока.

(³) По протеклу огласног рока и после проведених доказа, суд ће преслушати скрбника и учеснике о успеху проведенога доказа, а по њиховом преслушању донети одлуку, која мора бити образложена

(⁴) Ако суд нађе, да је доказ успео, навешће у одлуци дан за који је доказано, да је нестали умро или да га нестали није преживео. У последњем случају ће се тај дан сматрати као дан смрти несталога.

Укидање или исправљање одлуке о проглашењу несталога за умрлог или о доказивању смрти несталога

§ 241

(1) Ако је лице које је проглашено за умрло још у животу или ако је умрло другог дана, а не оног који се по судској одлуци има сматрати као дан његове смрти, може лице проглашено за умрло само или сваки други који има правни интерес као и државно правобраништво у јавном интересу (§ 236) тражити код суда да се одлука о проглашењу смрти укине, односно исправи. Суд ће о таквом предлогу повести поступак, држећи се при томе прописа § 235. У исто доба ће обавестити оставински суд, који ће оставинску расправу ако је она већ поведена зауставити. Ако је оставинска расправа већ поведена и земљишно-књижни уписи на основу проведене оставинске расправе већ су извршени, оставински суд ће наредити, да се земљишне књиге забележи да је поступак по овом параграфу поведен. Последница је ове забележбе, да гонесена одлука има потпуно дејство против оних лица, која стекну књижна права после тренутка, када је одлука ради забележбе стигла земљишно-књижном суду.

(²) Ако се извиђајима утврди, да је нестали у животу или да је умро другог дана а не онога који се по судској одлуци има сматрати као дан његове смрти, суд ће одлуком укинути или исправити своју ранију одлуку.

(³) Кад ова одлука постане правноснажна, доставиће је оставинском суду, а овај ће према одлуци даље поступити.

(⁴) Ако окружи суд донесе одлуку, да се ранија одлука одржи на снази, наредиће по њеној правноснажности, да се забележба брише и доставиће ту одлуку оставинском суду ради даљег поступка.

§ 242

(¹) Ако лице, које је проглашено за умрло лично дође суду и тражи, да се укине одлука, којом је проглашено за умрло, а изван сумње је истоветност предлагача са лицем које је проглашено за умрло, суд ће без даљег поступка укинути одлуку о проглашењу тог лица за умрлог.

(²) У вези с одлуком, споменутом у првом ставу, надлежни оставински суд ће по службеној дужности по ванпарничном поступку вратити предлагачу посед имовине, у чији посед су дошла друга лица на основу проглашења предлагача за умрлог, држећи се при томе прописа § 2 бр, 7 и § 9.

(³) У првом ставу споменути суд известиће у исто време надлежни старатељски суд у циљу, да тај суд укине штитништво постављено за децу лица проглашеног за умрлог и да му врати очинску власт.

§ 243

Прописи §§ 241 и 242 ће се сходно примењивати и у случају, ако је лице, у погледу којег је изречено да је његова смрт доказана, још у живому или је умрло другог дана, а не оног који се је по судској одлуци имао сматрати као дан његове смрти.

СЕДМИ ДЕО

Судски поништај исправа (амортизација)

Допустивост поништаја

§ 244

(¹) Изгубљене, украђене, изгореле или ма на који други начин нестале или уништене исправе могу се по наређењима следећих параграфа судски прогласити да су изгубиле своју правну ваљаност (поништити).

(²) Не могу се судски поништити ове исправе:

- 1) новчанице Народне банке и Државе;
- 2) срећке Државне класне лутрије и срећке других лутрија приређених за општекорисне и добротворне сврхе;
- 3) поједине купоне (одресци за камате и за ренте и за уделе у добитку од деоница — акција), одвојени од главне исправе, и талони папира од вредности и
- 4) карте и марке издане у свакодневном промету, као што су улазнице, возне карте и слично.

(³) Наређењима става 1 и 2 не дира се у посебне законе, који и друге исправе изузимају од судског поништаја.

Надлежност

§ 245

Уколико посебни закони што друго не наређују, за поништај обвезница и других папира од вредности државе и самоуправних тела надлежан је трговачки суд, а где га нема, окружни као трговачки суд, у чијем подручју се воде односне главне књиге.

§ 246

(¹) За поништај папира од вредности изданих од деоничких (акционарских) и других друштава и завода основаних по одобрењу државне власти, а који су под државним надзором, надлежан је трговачки, односно окружни као трговачки суд, у чијем подручју је седиште предузећа, које је тај папир издало, а ако је подружница (филијала) самостално издала тај папир, суд у чијем подручју је та подружница настањена. То важи нарочито за деонице (акције) привременице (интеримнице привремене акције), заложнице, деоне обвезнице, уложне књижице штедионица, полице и остале папире од вредности одређене за промет. За поништај папира од вредности издатих од других друштава или предузећа, ако ти папири имају купоне, као и самих купонских табака таквих папира надлежан је трговачки суд, односно окружни као трговачки суд, у чијем подручју је место издавања тога папира.

(²) За поништај меница, чекова и оних исправа за које трговачки закон или други закон прописују, да се имају поништити по прописима меничног закона, надлежан је трговачки односно окружни као трговачки суд, у чијем је подручју место плаћања.

§ 247

За поништај свих других исправа, које нису у предњим параграфима споменуте, надлежан је средњи суд, у чијем се подручју налази место испуњења, ако је оно назначено у исправи, а ако није назначено, средњи суд, који је за предлагача поништаја у време стављања предлога опште местно надлежан у грађанским парницама.

§ 248

Кад је по прописима предњих параграфа за поступак надлежан трговачки или окружни као трговачки суд, расправа и доношење одлуке спадају у дужност судије појединца, кога за то претседник суда одреди.

Поступак

§ 249

За поступак код поништаја исправа вреде општа наређења овога закона, уколико није у овом делу закона што друго наређење. Предлагач и друга лица могу се и под заклетвом саслушати.

§ 250

(1) За подношење предлога за поништај исправе, овлашћено је лице, које из те исправе или на основу те исправе може остваривати какво право или које иначе има правног интереса да се судски поништи исправа.

(2) Предлагач треба да:

- 1) приложи препис исправе или назначи њен битни садржај и наведе све што је потребно, да се исправа може тачно распознати и разликовати од других;
- 2) вероватним учини, да је исправа nestала или уништена, као и чињенице које му дају овлашћење да стави тај предлог. У погледу nestалих одвојених купонских табака главна исправа доказује ово овлашћење.

§ 251

(1) Ако се тражи поништај папира од вредности, мора се у поднеску навести нарочито:

- 1) име, стан односно седиште издаваоца;
- 2) место и време издања, број и серија папира од вредности;
- 3) износ главнице на коју гласи и висина камате;
- 4) да ли гласи на доносиоца или по наредби или на име и на чије име;
- 5) да ли је назначен рок плаћања и који, а ако је папир подвргнут жребању, да ли је изжребан, када и у којем износу;
- 6) дан доспелости последњег купона и да ли је nestали папир од вредности имао талон;
- 7) по могућности, време кад је и место где је онај за кога се тврди, да је власник дотичне исправе чији се поништај тражи, постао њен власник као и начин на који је стекао папир, време када и место где је примио последње камате или дивиденду, као и прилике под којима је папир nestao.

(2) У једном поднеску може се предложити поништај и више папира од вредности, ако су они истоврсни и ако су од истог издаваоца.

§ 252

(1) Ако суд, после брижљивог испитивања изнесених података и доказа, нађе да су довољно вероватним учињени наводи о стицању, поседу и губитку исправе и да је предлог за поведење поступка основан, упитаће обвезника (издаваоца исправе) а према потреби, и друге учеснике, да ли постоји исправа с назначеним обетежјем и да ли покретању поступка сметају какве препреке и које. За одговор суд ће одредити примерен рок. Обвезник може назначити лица или органе, који су позвани да одговоре на та питања и дају разјашњење.

(2) Обвезника не треба питати: ако он сам предлаже поништај, ако је о предмету, о којем би се он имао упитати, већ дао пре кратког времена веродостојну изјаву, ако му је већ јављен губитак исправе по § 262 или ако је услед рата или прекидања саобраћаја или услед других ванредних догађаја стављање тога питања или одговарање на њ привремено онемогућено.

§ 253

Покретање поступка ради поништаја исправе објавиће се огласом, у којем се мора означити:

- 1) име, занимање и стан (односно фирма и седиште) предлагача и његовог заступника;
- 2) тачно означавање нестале исправе; а, по потреби, њен тачан опис (§§ 250 и 251);
- 3) рок у ком се имају чинити пријаве или приговори (огласни рок);
- 4) позив, да се исправа суду покаже или да се ставе приговори против предлога, и
- 5) опомена, да ће се исправа судски поништити ако се у означеном року са дотичном исправом нико не пријави суду или не стави приговор против предлога за поништај исправе.

§ 254

1) Оглас ће се доставити свима учесницима, прибити на судску таблу и једанпут објавити у новинама одређеним за службене објаве суда, код којег се води поступак. При том ће се сходно примењивати прописи другог става § 311 Грађанског парничког поступка.

2) Суд ће водити тачан списак папира од вредности и исправа о којима је код тога суда покренут поступак ради поништаја. Овај списак може сваки разгледати и преписати.

3) Министар правде у споразуму са Министром трговине и индустрије основаће уредбом Средишњи весник, у коме ће се периодично објављивати у изводу сви покренути и у смислу става првог оглашени поништаји, који се односе на папире од вредности, одређене за промет. Ово ће се објављивање понављати све док се не доврши поступак било одлуком о поништају било обуставом поступка.

§ 255

Уколико посебни закони не наређује што дуго, рок огласа траје:

- 1) годину дана:
 - а) код исправа које гласе на доносиоца;
 - б) код исправа преносивих индосаментом, а које имају бланко индосаменат и
 - в) код исправа које имају купоне (§ 244 став 2 бр. 3), а ти купони гласе на доносиоца.
- 2) шест месеци:
 - а) код исправа које гласе на доносиоца, као и код одвојених купонских табака са купонима, који гласе на доносиоца, огласни рок не може протећи пре него што прође година дана од дана, када је последњи већ издати купон доспео, а ако сама тражбина раније доспева, од дана доспелости тражбине. Ако се пак за последњи купон уопште ништа не плаћа, та година рачунаће се од 1 јула оне године, које би се тај купон исплатио, да није исплата обустављена.

§ 256

(1) Огласни рок тече од дана када је оглас обнародован у новинама за објављивање судских огласа.

(2) Код исправа са купонима који гласе на доносиоца, као и код одвојених купонских табака са купонима, који гласе на доносиоца, огласни рок не може протећи пре него што прође година дана од дана, када је последњи већ издати купон доспео, а ако сама тражбина раније доспева, од дана доспелости тражбине. Ако се пак за последњи купон уопште ништа не плаћа, та година рачунаће се од 1 јула оне године, које би се тај купон исплатио, да није исплата обустављена.

Дејство поведења поступка и забрана плаћања

§ 257

(1) Поведењем поступака ради поништаја исправе према предлагачу прекида се застаревање оним даном, кога је предлог надлежном суду поднесен.

(2) Обвезаник и његове подружнице као и његова места за плаћање не смеју више ваљано испунити обавезе из те исправе, нити смеју ту исправу преиначити, заменити другом исте врсте нити је преписати на другог овлашћеника или на њу издати нове купонске табаке или талоне од почетка рока кад им је достављен оглас или кад им је иначе на било који начин дошло до знања или кад су при потребној пажњи могли дознати, да је покренут поступак ради поништаја исправе. Та забрана плаћања траје све док се поступак не обустави или исправа судски не поништи. Ова се забрана не односи на замену и препис на другог овлашћеника државних папира од вредности, које се не жребају, а гласе на доносиоца.

(3) Обвезаник, његови подружнице и места за плаћање овлашћени су, да задрже исправу, за коју је издала забрана плаћања, ако им је она поднета, али морају о том странци издати потврду. Задржану исправу имају сместа поднети суду, надлежном за поништај, уз назнаку имена и стана оног лица, које је ту исправу ради исплате поднело. Али ако и не

задрже исправу, дужни су суду код кога је поведен поступак за поништај; јавити оно лице, које ју је ради исплате поднело. Суд ће о томе обавестити предлагаче.

(⁴) За поједине купоне вреде прописи § 263 и онда кад се тражи поништај самих купонских табака.

Обустава поступка

§ 258

(¹) Поступак и даље оглашавање обуставиће се, а учесници о том обавестити, чим то предлагач затражи или ако он у даном му року не положи таксу за оглашавање. Тако исто поступаће се ако треће лице исправу поднесе суду или иначе докаже, да је има, или ако се накнадно докаже да су наводи предлагача (§§ 250 и 251) неистинити.

(²) Пријаве трећих лица испитаће се и онда, кад стигну суду росле огласног рока, али пре донесеног закључка о поништају. Предлагач се мора о свакој пријави обавести. Због пропуштања рока пријаве нема места повраћају у пређашње стање.

(³) Ако се ималац исправе пријави и поднесе је суду, дозволиће се предлагачу, пре обуставе поступка, да ту исправу разгледа у за то одређеном року. Ако исправа није суду поднета, суд ће по предлогу предлагача наложити имаоцу исправе да ту исправу у том циљу поднесе суду код којег се води поступак или среском суду места, где се исправа, налази. Ако лице, које тврди да је ималац исправе, не поступи по том налогу, нити на други начин докаже, да ту исправу има, неће се даље узимати у обзир његова пријава.

Поново тражење изјаве од обвезаника

§ 259

(¹) Кад протече огласни рок, суд ће на захтев предлагача упитати обвезаника, да ли није после његовог одговора на први упит (§ 252) на основу исправе извршено какво плаћање, учињена каква замена или препис исправе на другог овлашћеника, или да ли су издани нови купонски табаци. Ако је већ дата веродостојна изјава обвезаника о томе после протеча огласног рока, онда се питање неће више ставити.

(²) Ако је обвезник исправу сасвим искупио, учинио какву промену с њом (замену, пропис) или издао нови купонски табак, поступак ће се обуставити и предлагач о томе извести. Обвезаник је одговоран, ако се својом кривицом није држао забране плаћања.

Одлука о поништају

§ 260

(¹) Суд може пре доношења одлуке о поништају извршити даље извињање. Ако је ради остварења захтева на исправу поднета тужба, одгодиће се одлука о поништају по свршетку парнице.

(²) Одлука, којом се исправа судски понештава, мора садржавати податке, означене у § 253 бр. 1 и 2, као и то да је утврђено да је огласни рок протекло без успеха.

(³) Одлука ће се доставити свима учесницима.

Дејство поништаја

§ 261

(¹) Одлука, којом се исправа судски понештава, замењује несталу исправу, док се не изда нова. Онај, ко је издејствовао поништај, може на основу те одлуке према обвезанику остваривати сва права, која проистичу из те исправе или му припадају на основу те исправе или захтевати, да му се о његовом трошку изда нова исправа уз предају одлуке о поништају.

(²) Испуњењем обавезе према оном лицу које је издејствовало поништај, обвезаник се ослобађа обавезе уколико, уколико би био ослобођен да је испунио обавезу према имаоцу поништене исправе.

Пријава губитка исправе полицијској власти

§ 262

(¹) Ако нестане каква исправа која гласи на доносиоца, а која се може по закону судски поништити, лице, коме је та исправа ма на који начин нестала, може тражити од по-

лицијске власти у месту свога боравишта или у месту где је исправа нестала да ова о његовом трошку објави нестанак у листу, одређеном за службене објаве те власти.

(²) Полицијска власт мора поступати по томе захтеву, ако предлагач испуни услове из § 250 и положи трошак за објављивање од стране полицијске власти. Обвезаник обавестиће се о наредби за објављивање. Објављивање ће се наставити без прекидања све до протеча другог календарског месеца иза месеца, у које је отпочело. Оно ће се раније обуставити, ако то захтева сам предлагач или ако се поднесе исправа власти, која је наредила објављивање.

(³) Објава има према обвезанику дејство забране плаћања (§ 257 став 2), ако је за њу сазнао, било саопштењем од стране полицијске власти, било преко поменутог листа, у којем та власт обнародује своје службене објаве, или ако је за њу знао или при потребној пажњи могао сазнати.

Исплата купона без поништаја

§ 263

(1) Ако су поједини купони, одвојени од главне исправе (§ 244 став. 2 бр. 3), ма на који начин нестали или уништени, онај коме су нестали, може по протеку три године од дана доспелости тражити од обвезаника њихову исплату, ако му је пре протеча тога рока пријавио губитак и ако у том року није нестали купон био од кога поднесен, нити је захтев за исплату стављен. Пријава губитка обвезанику прекида застаривање.

(²) Обвезаник није дужан да изврши исплату пре протеча једне године после протеча рока споменутог у првом ставу. Исплатом купона у смислу првог става обвезаник се ослобађа своје обавезе.

Наређење за талоне

§ 264

(1) Талони не важе док тече поступак ради поништаја главне исправе (§ 257 став 2) или кад је објављено, да је главна исправа нестала или кад је њезин ималац, пошто покаже, главну исправу, код обвезаника изјавио противљење да се на основу талона изда нови купонски табак. Ако је такво противљење изјављено, може се нови купонски табак или нови талон издати само ономе, који покаже главну исправу. Обвезаник је дужан, да на главној исправи потврди, да му је противљење саопштено.

(²) Проглашењем главне исправе неважећом, поништен је и талон.

Посебна наређења за државне папире од вредности

§ 265

Наређења овога дела вреде и за поништај државних папира од вредности с овим изменама.

1) предлог за поништај мора се поднети надлежном суду у два сагласна примерка са потребним прилозима; првом ће се приложити изворници тих прилога, а другоме њихови преписи;

2) суд ће, пре него што донесе своју одлуку, доставити други примерак предлога оној власти, која је издала тај папир од вредности, с позивом да у року од месец дана да свој одговор на тај предлог, а нарочито да се изјави о доспелости и застарелости тог папира, као и о томе, да ли још постоји тражбина на коју гласи;

3) кад стигне одговор или протече рок, а у току рока стигне одговор, суд ће донети одлуку, да ли ће се повести поступак ради поништаја, и ако нађе да има места поведењу тога поступка (§ 250 став 2 бр. 2 и § 252 став 1), издаће сходне наредбе и о томе известити предлагаче као и власт, која је папир од вредности издала; губитак купона мора се, барем 90 дана пре протеча трогодишњег рока, пријавити власти, која их је издала, да би се добила исплата по § у 263;

4) суд неће по службеној дужности испитивати, да ли је предлог под бр. 1 поднесен пре протеча рока застаре, и да ли је пријава губитка купона споменута под бр. 3 благовремено поднесена него ће те околности узети у обзир само на приговор власти.

Посебна наређења о поништају меница, чекова и других трговачких папира

§ 266

Овим законом се не дира у посебне прописе о поништају меница, чекова и других исправа, за које трговачки закон или други закони прописују да се имају поништити по про-

писима меничног закона. У колико у тим прописима нема наређења, сходно ће се примењивати наређења овога закона.

ОСМИ ДЕО

Остали случајеви ванпарничног поступка

Опште наређење

§ 267

Осим случајева набројаних у предњим деловима овога закона, поступаће судови по ванпарничном поступку и у случајевима, који су у овом делу закона набројани.

Наредбе о нези, васпитању и издржавању малолетне деце

§ 268

(1) Ако се супрузи при растављању или разводу брака нису, са пристанком надлежног старатељског суда, споразумели о нези и васпитању деце, онда ће суд, с обзиром на околности случаја и интерес деце, на позив, личности и својства супруга и на узрок растављања или развода, одлучити, коме ће се од супруга предати малолетно дете и у којој ће се мери и на који начин општити с дететом други супруг. Ако се околности промене, суд може, без обзира на своје раније наредбе или споразум супруга, издати нове наредбе, које су у интересу детета потребне. За све поменуте наредбе надлежан је старатељски суд и онда, ако супрузи одвојено живе, а брак још није разведен нити су супрузи судски растављени.

(2) Старатељски суд надлежан је за одређивање издржавања малолетног детета. Суд ће одлуком, којом одређује издржавање, наложити лицу, које је по Грађанском законнику дужно давати издржавање, да одређени износ издржавања месечно унапред плати.

(3) Старатељска поверенства нису надлежна за издавање одлука у смислу прописа предњих ставова, него ће у случајевима, када је старатељско поверенство старатељска власт за то бити надлежан срески суд у чијем је подручју седиште старатељског поверенства. Суд може пре него што изда одлуку тражити мишљење старатељског поверенства.

Одређивање мираза и опреме

§ 269

Срески суд опште местне надлежности обавезаника надлежан је за одлучивање, ко има по Грађанском законнику дати мираз или опрему и у којем износу, ако је такав захтев суду поднесен пре венчања; при том ће поступати по ванпарничном поступку и наложити странци, да те дужности изврши.

Уређење одношаја међу савласницима

§ 270

(1) Сваки савласник, који се у питањима управе и искоришћавања заједничке ствари држи повређеним у свом праву, може се ради заштите свога права обратити среском суду, у чијем подручју се налази заједничка ствар. Суд ће, уколико нема спора о самој праву савласништва појединих савласника или о величини њиховог дела у заједничкој ствари, донети одлуку по ванпарничном поступку а по прописима Грађанског законика.

(2) То важи нарочито, када се савласник има принудити, да се покори одлуци већине, или кад по прописима Грађанског законика судија има да одлучи да ли има места важним променама на заједничкој ствари, да ли се такве промене имају извршити безусловно или по датом обезбеђењу и дали се има поставити или сменути управитељ заједничке ствари.

(3) Суд ће исто тако поступити по ванпарничном поступку кад су у питању редовног управљања и искоришћавања заједничке ствари гласови савласника тако поделе, да нема законске већине, а по Грађанском законнику има судија да о томе одлучи.

Раскидање (раввргнуће) заједнице

§ 271

(1) За раскидање заједнице ванпарничним путем надлежан је срески суд, у чијем се подручју налази заједничка имовина. Ако се ова налази у подручју више среских судова,

савласник може свој предлог ради раскидања заједнице поднети сваком од ових судова. Кад је у питању деоба заоставштине, вреде наређења §§ 127 до 132.

(²) На захтев ма кога савласника, суд ће по ванпарничном поступку одлучити да ли се и како се има провести деоба једне заједничке ствари или заједничке имовине, ако међу савласницима нема спора.

1) о предмету деобе и о опсегу заједничке ствари или имовине и у погледу активе и пасиве и

2) о праву савласништва појединих савласника или о величини њихових удела.

§ 272

Ако се у поступку ради деобе ма од којег савласника оспори једно од горе поменутих питања, а не може се о томе постићи споразум, суд ће странку са њеним захтевом ради раскидања заједнице (деобе) упутити на парницу.

§ 273

Савласник, који захтева деобу, мора у свом предлогу тачно означити предмет деобе и навести све савласнике и друга лица који на предмету деобе имају стварних права. Поред тога, треба навести и земљишнокњижне податке и приложити извадак о уписима власништва, служности и других права.

§ 274

(¹) Суд ће за расправу о захтеву деобе одредити рочиште и на ово позвати све савласнике као и оне имаоце права служности и других стварних права, који по прописима Грађанског законика могу захтевати, да се њихова права при деоби узму у обзир и одлучити како ће се та права после деобе вршити.

(²) Ако имаоци поменутих права поставе какав захтев, суд ће овај захтев при деоби узети у обзир и о вршењу односног права донети решење у одлуци о деоби.

§ 275

На предлог ма кога савласника, суд ће позвати на рочиште и друга лица, која могу имати интереса у деоби (као н.пр. веровнике, чије тражбине нису обезбеђене хипотеком), па ако се с њима о њиховим правима постигне споразум, утврдиће се то у судском записнику и узети у обзир у одлуци о деоби.

§ 276

Ако се у току ванпарничног поступка постигне међу странкама поравнање о начину деобе, суд ће то поравнање ставити у записник.

§ 277

Ако се деоба врши физички, у закључку о деоби треба одређено навести не само који физички део или, према приликама, више од њих заједно добијају поједини савласници него и све оно што сваки од њих има да учини ради остварења деобе. Овај закључак треба да садржи и решење о захтевима других учесника у смислу §§-а 274 и 275.

§ 278

Ако се деоба непокрет ине има извршити судском продајом заједничке ствари, а учесници се не споразуму, да се продаја проведе по наређењима петог дела овог закона, продаја ће се дозволити и извршити сходно прописима Закона о извршењу и обезбеђењу о принудној дтажби (о принудној јавној продај). У погледу трошкова продаје примењиваће се прописи § 320 став 3 Закона о извршењу и обезбеђењу.

Уређење (обнављање или исправљање) међа (граница)

§ 279

(¹) За уређење (обнављање или исправљање) међа надлежан је срески суд, у чијем се подручју налази међа, која се има уредити.

(²) Ако се таква међа налази у подручјима или на граници подручја више среских судова, онда молилац може изабрати ма који од тих среских судова.

§ 280

(¹) Свако може предложити, да му суд међу између његовог и његовог суседа земљишта обнови или исправи, али мора већ у молби тачно означити та земљишта, и то, где има земљишних књига, и подацима из тих књига, и назначити име, занимање, боравиште и стан суседа, власника, поседника или држаоца суседног земљишта.

(²) Осим тога има навести, да су међашки знаци тако повређени, да би се могло догодити, да се никако неће моћи распознати, или да се међе заиста не распознавају или да су спорне, а уз то и околности које су то проузроковале.

§ 281

(¹) На такву молбу суд ће одредити рочиште на лицу места. На рочиште позваће се сви учесници с напоменом, да донесу на рочиште све исправе, нацрте и друге доказе, а по могућству да поведу и сведоке. Уједно ће се учесници опоменути, да ће се и у случају недоласка којег од њих ипак провести поступак и донети одлука.

(²) По потреби ће се на рочиште позвати и вештак за премеравање. У исто време суд ће издати сходна наређења, да се на рочиште донесу и копије земљишнокњижне мапе, других нацрта, деобних операта и све што је потребно за разјашњење.

(³) Ако с рочишта изостане онај који је ставио предлог за уређење међа, сматраће се да је предлог повучен. Али дошавши противник може предложити да се поступак проведе.

§ 282

(¹) Ако се у току којег правног спора покаже, да се ради само о спору у погледу међа, онда ће се с тужбом поступати као с предлогом за уређење међа.

(²) Ако одлука у којем правном спору зависи сасвим или деломице од уређења међа, може суд по службеној дужности повести поступак о уређењу међа.

§ 283

(¹) О рочишту за уређење међа саставиће се записник, у којем се мора описати стање нађено на почетку извијања и укратко успех проведених доказа, а приложиће се записнику нацрт, из којег ће се разабрати стање међа, какво је нађено кад је судија дошао на лице места и како је судија ту међу на лицу места уредио.

(²) Ако се поступак о уређењу међа изврши на једном рочишту, онда не треба у записник уносити разлагање, приговоре и друге наводе странака, али ће се увек записати да ли је међа спорна.

§ 284

(¹) Доказ бољег права на међашној површини, чија обичајна вредност не прелази 500 динара допуштен је само у поступку о уређењу међа.

(²) Ако обичајна вредност спорне међашне површине прелази износ од 500 динара, допуштен је доказ у поступку о уређењу међа само, ако обе странке на то пристану.

(³) У свим случајевима утврдиће се међа према последњем мирном поседу (мирној државини), а ако се тај посед утврдити не може, делиће се спорна међашна површина по правничној оцени суда. Уколико се не ради о случајевима из става 1 и 2, слободно је свакој странци остваривати своје боље право путем парнице, али то најдаље за три месеца од дана правоснажности одлуке донесене у поступку о уређењу међа.

§ 285

(¹) На основу проведеног поступка судија ће уредити границе, држећи се прописа предњег параграфа, и означити утврђену међу међашким знацима. У одлуци пресудиће се и о трошковима и изрећи да ли обичајна вредност спорне површине прелази износ од 500 динара.

(²) У образложењу одлуке имају се навести сви приговори и наводи странака, сви изнесени докази и чињенице и образложити одлука у погледу главне ствари и у погледу трошкова.

§ 286

(¹) Поведење поступка ради уређења међа не може се побијати засебним правним леком.

(²) Против одлука суда другог степена, донесених у поступку о уређењу међа, нема места даљем правном леку.

§ 287

(¹) Трошкове поступка сносиће странке по мери својих граничних линија. Онај који је ставио предлог за уређење међа сносиће сам трошкове поступка, ако се из расправе, покаже, да обновљење или исправљање међа није било потребно, јер међа није спорна или се може лако распознати или што су остали учесници били готови да се без суда обележавање међа изврши. Трошкови око заступања спадају на заступљенога.

(²) Ако је поступак проузрокован сметњом мирног поседа, може суд одлучити да трошкове поступка сасвим или делимично сноси странка, која је спор проузроковала.

(³) По истим начелима одлучиће се о трошковима, ако се нису странке о томе споразумеле, и онда, кад се дође до судске одлуке о уређењу међа.

ДЕВЕТИ ДЕО

О судским сведоцима (потврдама, уверењима), судским оверавањима и о састављању исправа код суда

Сведоци

§ 288

(¹) На захтев заинтересованог лица, суд ће му, ради употребе у правним стварима издати службену сведоцибу о чињеницама, које су суду из судских списа и књига познате

(²) Сведоцибе о садржају пресуда, закључака или других списа неће се издавати, али странка може тражити њихов прост или оверен препис или сама преписати, уколико то закон не забрањује.

§ 289

(¹) За издавање сведоциба да су трговачке књиге састављене и вођене по закону, надлежан је трговачки суд, односно окружни као трговачки суд (§ 26 бр. 13 и § 30 Закона о уређењу редовних судова). Ако се књиге не воде у његовом седишту, онда је надлежан срески суд, у чијем се подручју те књиге воде.

(²) Књиге има прегледати судија који је одређен да изда сведоцибу, а по потреби и едаи заклети вештак.

§ 290

(¹) Сведоцибе о томе, који закон важи или који је закон у извесно време важио у нашој држави, даваће Министарство правде, онима, који такву сведоцибу требају, да се с њом ради одбране својих интереса послуже у иностранству.

(²) У таквој ће се сведоциби само навести закон по његовом наслову и датуму као и дословни текст закона, али се не могу давати никаква тумачења, ни разјашњења у погледу значења или примене закона на извесни случај.

Оверавање преписа (видимирање)

§ 291

(¹) Да се код суда или ван суда начињени препис слаже са изворном исправом, која се налази код суда, потврдиће судски чиновник који је за то одређен (§ 87 Закона о уређењу редовних судова).

(²) Препис, чија се тачност има потврдити, мора се најбрижљивије упоредити с изворником. Препис се мора с изворном исправом по могућству слагати у правопису, интерпункцији, у скраћивању речи као и у словима (латиница, ћирилица). Ако су у изворнику нека места исправљена, преиначена, брисана, прецртана, уметнута или додана, мора се то у потврди о оверењу преписа навести, а тако исто ако је исправа подерана, оштећена или иначе по спољашњем облику очигито сумњиво.

(³) У потврди о оверењу има се навести, да ли је то препис изворне исправе, или препис оверенога или престога преписа изворне исправе, каквом је таксеном марком снабдевена исправа или препис исправе, чији препис се потврђује, да ли је изворник писан рукописом или на машини или којим другим механичким или хемијским сретством, оловком или пером, број табака изворне исправе и где се по знању судског чиновника или по тврђењу странке налази изворник, а ако га је донела странка, име и стан те странке. У потврди мора бити назначен дан оверења преписа. Потврду потписаше чиновник, који је вршио оверење и ставити на њу судски печат.

(⁴) Кад се оверава препис само дела исправе или извод из које исправе, препис мора бити тако начињен, да се из њега јасно разабере, који су делови исправе остали не-преписани.

(⁵) Ако судски чиновник не разуме језик, на коме је исправа написана, исправу прочитаће заклети тумач. У потврди о уверењу има се навести да се је тако поступило.

Оверавање рукописа или потписа (легитимација)

§ 292

(¹) Оверавање рукописа или потписа на исправама вршиће за то одређени чиновник (§ 87 Закона о уређењу редовних судова).

(²) За доказ истинитости рукописа потребно је, да странка пред судским чиновником призна, да је исправа њезином руком писана, а за доказ истинитости потписа потребно је да странка пред судским чиновником својеручно потпише исправу или да призна за свој потпис који се већ налази на исправи.

(³) Потврда о оверењу, са позивом на пословни број записника о оверењу (уписника о оверавањима), ставиће се на изворно писмено, а потписаће је судски чиновник уз датум и судски печат. Пропис § 291 став 5 има се овде сходно примењивати.

(⁴) По прописима предњих ставова поступаће се и при оверавању рукознака.

(⁵) Кад се оверавају рукознак или потпис слепис или потпис оних, који не знају читати, мора се странци прочитати писмено на којем се оверава потпис или рукознак и протумачити смисао, а у потврди о оверавању навести да је то учињено.

(⁶) У потврди о оверавању мора се навести и то, да судски чиновник познаје лично и по рођеном и породичном имену лице, чији се потпис или рукознак оверава, а ако то лице не познаје, мора навести начин на који је утврдио истоветност странке.

(⁷) Када треба утврдити истоветност странке, коју суд не познаје, морају посведочити истоветност два суда лично по имену позната веродостојна сведока барем 20 година стара. Ако странка има од јавне власти издану исправу са својом сликом и потписом, довољно је да само још један сведок посведочи њену истоветност.

(⁸) Ако се има оверити потпис лица као заступника које фирме, удружења, јавног тела или које друге законом признате установе, може судски чиновник само онда потврдити, да је то лице потписало за фирму, удружење, јавно тело или установу, кад му је познато да је то лице заиста овлашћено на заступање или кад је он то унапред утврдио.

Иностране исправе

§ 293

Оверавање иностраних исправа уређује се међународним уговорима или уредбом Министра правде. Даље оверавање није потребно за исправе које су овериле наше посланство и наша конзуларна власт, у чијем је подручју исправа начињена или оверена, или које су овериле овдашње посланство или овдашња конзуларна власт оне стране државе, у којој је исправа начињена или оверена.

Оверавање за употребу у иностранству

§ 294

Ако је ради употребе јавне исправе у иностранству потребно, да се овери потпис и печат суда или јавног бележника, овај потпис и печат овериће претседник Апелационог суда. Овај ће овако оверену исправу поднети Министарству правде ради издајствовања дипломатског оверења, уколико је такво даље оверење потребно.

Оверење превода — Тумачи

§ 295

Да се превод слаже са изворником, то мора посведочити заклету тумач.

§ 296

(¹) Кад је потребно, да у коме месту буде сталан тумач страног језика, поставиће га Претседник апелационог суда, који ће му у декрету означити језик за који се поставља као тумач као и подручје и седиште.

(²) Претседник апелационог суда ће, пре него што постави тумача, извидети да ли је потребно, да се постави такав тумач, да ли лице, које би се имало поставити за тумача, осим службенога језика, довољно познаје и онај језик за који се има поставити за тумача, и да ли има моралне квалификације и довољно спреме за темељито превођење говора и писма са тога страног језика на службени језик и обратно. Предност имају правници.

(³) Стални тумач има положити заклетву, да ће свагда савезно, истинито и тачно вршити дужност тумача.

(⁴) За тумача може се поставити и јавни чиновник.

§ 297

(¹) Исправност превода потврдиће тумач на самом преводу, с позивом на положену заклетву, својим печатом и потписом уз насначење датума и броја декрета којим је постављен за тумача, а мора додати и датум, дан и место где је оверење превода издано.

(²) Ако се неко жели таквим преводом служити изван подручја за које је тумач постављен, претседник окоужног суда у чијем подручју је седиште тумача, потврдиће му, да је то лице постављено за заклетог тумача.

§ 298

(¹) Стални тумачи имају странкама, на њихов захтев, уз награду начинити превод а не требају за то посебног налога од стране суда. Ако настане спор о пристојби (награди и трошковима) вештака, пристојбу утврдиће срески суд у седишту тумачеву.

(²) Стални тумач је дужан да на позив суда дође у суд ради тумачења, а ако би био спречен, дужан је то суду правремено саопштити, да се суд може постарати за његову замену. Награду тумача за узмено тумачење пред судом, одредиће онај суд, пред којим је вршено тумачење.

§ 299

(¹) Ако је за поједине случајеве потребан тумач, а стални тумач се може само уз знатан трошак или несразмерно губитак времена добавити, сваки суд може позвати поуздано лице, које има потребну спрему, да врши дужност тумача или преводиоца, након положене заклетве.

(²) Чињеницу да је тумач за тај случај одређен од суда, потврдиће на самом преводу дотични суд својим потписом и печатом уз назначење имена и својства онога, који је превод начинио.

(³) Кад се за оваквог тумача поставља државни чиновник, он неће полагати заклетву.

§ 300

Преводе тумача заклетог код суда имају овај суд као и остали судови и власти сматрати као исправне. Странци, која тврди да је такав превод неисправан, слободно је да по прописима Грађавског парничног поступка докаже неисправност превода.

§ 301

Министар правде прописаће уредбом образац заклетве, облик печата, образац потврде о оверавању превода, уписник тумача, надаље дисциплинску власт, дисциплинске кривице и казне, случајеве престанка службе тумача, као и тарифу о награди и о трошковима за приватне и службене послове тумача.

Састављање исправа код суда

§ 302

Судови су познати, да суделују при састављању исправа само у колико то овај или који други закон наређује.

Изјављивање последње воље пред судом и чување вансудских писмених изјава последње воље

§ 303

(1) Ако странка жели пред судом изјавити своју последњу вољу писмено, има писмену наредбу последње воље бар својеручно потписати и суду лично предати. Суд има странку упозорити на то, да на њезиној наредби последње воље мора бити њезин својеручни потпис. Писмени састав ће се ставити у омот, судским печатом запечатити и на омоту написати чија је последња воља у њему, а странци ће се дати потврда (признаница) о пријему састава.

(2) Усмена изјава последње воље узете се на записник. Записник ставиће се у омот и запечатити на начин споменут у првом ставу.

(3) Суд који прима писмену или усмену изјаву последње воље мора се састојати из судије и заклетог записничара. Уместо заклетог записничара могу се ради сведочења узети два сведока, који морају имати својства прописана у Грађанског законика.

(4) Ако судија не познаје странку лично и по имену, мора се њезина истоветност установити на начин прописан у § 292 став 7. Сведок истоветности не може бити уједно и сведок изјаве последње воље.

(5) Ако се писмена изјава последње воље или записник о тој изјави састоји из више табака, они се морају сашити и оба краја јемственика судским печатом запечатити, а осим тога сваки табак морају потписати горе поменута лица.

(6) У записнику о примљеној писменој или усменој изјави последње воље, мора се назначити и то, на који је начин утврђена истоветност онога, који је изјаву последње воље предао писмено или дао усмено. Записник ће потписати онај, који је изјавио последњу вољу судија, записничар и сведоци изјаве последње воље, као и сведоци истоветности, ако је ових последњих било.

(7) Писмена наредба последње воље и записник о усменој изјави последње воље чуваће се на посебном за то одређеном месту по прописима Судског пословника.

§ 304

У случају нужде морају споменута лица отићи у стан онога, који хоће пред судом писмено или усмено изјавити свој у последњу вољу, примити његову писмену или усмену изјаву последње воље, и то ставити у записник уз назначење дана, године и места.

§ 305

(1) У подручјима, у којима још не постоји устачова јавних бележника, странка може среском суду предати на чување вансудску писмену изјаву последње воље у отвореном или запечаћеном завоју.

(2) Ако је таква изјава последње воље предана отворено судија ће је прегледати и упозорити доносиоца на формалне и друге недостатке, који изјављену вољу чине неважећом.

(3) Исправа ставиће се у омот, запечатити и на омоту назначити чија је изјава последње воље у њему, а странци ће се дати потврда о пријему састава.

(4) О том ће се саставити записник. Писмена наредба последње воље чуваће се на начин споменут у § 303 став 7.

§ 306

(1) Ако странка незна службени језик, а судија и записничар не знају језик странке, позваће се заклету тумач и још два сведока, који уз службени језик знају и језик странке, па ће се изјава странке пред сведоцима уписати у записник онако, како је тумач преведе на службени језик.

(2) Ово ће се наређење сходно примењивати и онда ако је странка нема, те се само знацима може споразумети.

Надлежност

§ 307

Сваки је срески суд без обзира на местну надлежност дужан вршити оверавање приписа, рукописа или потписа и примати усмене или писмене изјаве последње воље као и примати на чување вансудске писмене изјаве последње воље.

Проглашење последње воље, чуване код суда

§ 308

Чим суд дозна за смрт лица, чија се исправа о последњој вољи код њега чува, прогласиће је и, ако није сам оставински суд, послаће цео свој записник о проглашењу са том

исправом суду, надлежном за оставинску распр.ву, пошто задржи код себе оверени препис исправе.

Враћање писмених изјава последње воље чуваних код суда

§ 309

(¹) Судске писмене изјаве последње воље, као и вансудске писмене изјаве последње воље, које су суду предане на чување, вратиће суд, на захтев, оном лицу, које је те изјаве суду предало, или његовог пуномоћнику, исказаном овереним пуномоћјем које гласи на тај посао.

(²) О том ће он саставити записник у коме се мора навести, на који је начин утврђена истовестност лица, које је исправа враћена, а ако је то пуномоћник, пуномоћје мора се задржати.

(³) Повраћајем, судска писмена изјава последње воље губи снагу судске изјава последње воље, али важи даље као вансудска изјава, ако има за то све законске услове. На то има судија да упозори странку, а у записнику напоменуће се да је то учињено.

(⁴) Судски записници, који садрже усмену изјаву последње воље, неће се ни у којем случају издавати, али се на захтев странке мора у записник узети изјава о опозивању или преиначењу усмене изјаве последње воље, при чему се мора поступати исто онако, као при примању првобитне изјаве последње воље.

Овлашћење за јавне бележнике

§ 310

Закон о јавним бележницима прописује, уколико послове из овог дела могу да врше јавни бележници.

Завршно наређење

§ 311

Овај Закон ступа у живот кад се обнародује у „Службеним новинама“, а дан када ће добити обавезну снагу, одредиће се посебним законом.